

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
1.1. Αναπτυξιακό Όραμα και Στόχοι του Στρατηγικού Σχεδίου για την Τουριστική Ανάπτυξη της Ηπείρου	6
1.2. Αρχές του Στρατηγικού Σχεδίου	7
1.3. Γενική Κατεύθυνση – Μεθοδολογία	10
2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	12
2.1. Αποτύπωση της παρούσας τουριστικής κατάστασης της Περιφέρειας Ηπείρου.....	12
3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ 18	
3.1. Ενιαία και Ολοκληρωμένη Αντιμετώπιση του Τουριστικού Προορισμού «Ήπειρος»	18
3.1.1 Ίδρυση Οργανισμού/Φορέα Προώθησης Τουρισμού και Τοπικών Προϊόντων Ηπείρου και Διαχείρισης Προορισμού	19
3.1.2 Δημιουργία Ενιαίας ταυτότητας του Τουριστικού Προορισμού Ήπειρος 	21
3.2. Καθιέρωση της Ηπείρου ως Τουριστικό Προορισμό 4 Εποχών.....	22
3.2.1 Μαζικός τουρισμός.....	23
3.2.2 Θεματικός και Εναλλακτικός τουρισμός.....	24
3.2.2.1 Τουρισμός φύσης (οικοτουρισμός – αγροτουρισμός).....	24
3.2.2.2 Θαλάσσιος Τουρισμός.....	26
3.2.2.3 Αθλητικός Τουρισμός	27
3.2.2.4 Πολιτισμικός Τουρισμός.....	29
3.2.2.5 Εκπαιδευτικός Τουρισμός.....	30
3.2.2.6 Γαστρονομικός Τουρισμός.....	32
3.2.2.7 Γεωτουρισμός	37
3.2.2.8 Συνεδριακός τουρισμός	38
3.2.2.9 Αστικός Τουρισμός.....	39
3.2.2.10 Θρησκευτικός Τουρισμός	40
3.2.2.11 Ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός.....	41

3.3. Αναβάθμιση και ανάδειξη του Τουριστικού Προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου – Ενίσχυση της Προσβασιμότητας.....	43
3.3.1 Επιτάχυνση των αναπτυξιακών έργων, έργων υποδομής και ιδιωτικών πρωτοβουλιών που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου	43
3.3.2 Ενίσχυση της προσβασιμότητας της Ηπείρου.....	46
3.3.3 Ανάπτυξη Διαδραστικών Μέσων Τουριστικής Ανάπτυξης	48
3.3.3.1 Ισχυρή διαδικτυακή παρουσία της Ηπείρου	48
3.3.3.2 Δημιουργία δικτύου Info points	49
3.3.3.3 Δημιουργία ασύρματων δικτύων Internet και παροχή δωρεάν πρόσβασης	50
3.3.3.4 Ψηφιακά Μουσεία	50
3.3.3.5 Οπτικοακουστικά Δρώμενα, αναπαραστάσεις ιστορικών γεγονότων, προβολές	52
3.4. Βελτίωση των Παρεχόμενων Τουριστικών Υπηρεσιών	52
3.5. Προστασία, διαχείριση, διατήρηση φυσικού Περιβάλλοντος και Τουριστική Ανάπτυξη.....	55
3.5.1 Αξιοποίηση της περιβαλλοντικής κληρονομιάς	55
3.6. Δυνατή και Στοχευμένη Προβολή στην Ελλάδα και στο εξωτερικό – Επικοινωνιακή Προώθηση του Τουριστικού Προϊόντος της Ηπείρου	56
3.6.1 Αρχές του Επικοινωνιακού Σχεδιασμού	57
3.6.2 Στόχοι του Επικοινωνιακού Σχεδιασμού.....	59
3.6.3 Δράσεις – Ενέργειες του Επικοινωνιακού Σχεδίου	61
3.6.3.1 Διαφημιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ	61
3.6.3.2 Έκδοση Εντύπων.....	62
3.6.3.3 Διαφήμιση στο INTERNET	63
3.6.3.4 Εναλλακτικοί τρόποι Προώθησης	64

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I: Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του τουρισμού στην Ήπειρο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: Πίνακες καταλυματικής υποδομής της Ηπείρου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σε μια αντίξοχη οικονομική συγκυρία, όπως αυτή που διανύουμε, η σημασία του τουρισμού αυξάνεται, καθώς αποτελεί όχι μόνο τη βαριά βιομηχανία της Ελλάδας, αλλά και έναν άμεσο χρηματοδότη της οικονομίας. Η καλώς νοούμενη τουριστική ανάπτυξη, που εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον και τις παραδοσιακές ανθρώπινες δραστηριότητες, είναι επιτακτικό ζητούμενο για τη χώρα, διαπίστωση που ισχύει ακόμη περισσότερο για την Περιφέρεια Ηπείρου. Διότι η Ήπειρος, παρά την απaráμιλλη φυσική της ομορφιά και την πολιτισμική της κληρονομιά, έχει μεγάλα περιθώρια τουριστικής ανάπτυξης. Ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει για την Ήπειρο μοχλό ανάπτυξης ο οποίος θα αιμοδοτήσει τον τόπο μας και θα συμβάλλει αποφασιστικά στην πρόοδο και τη μείωση της ανεργίας. Απαρέγκλιτη προϋπόθεση αποτελεί ένας στρατηγικός σχεδιασμός ο οποίος θα οργανώσει την ανάπτυξη σε σωστές βάσεις, ώστε να είναι επωφελής και αιεφόρος για όλους τους Ηπειρώτες.

Αυτόν ακριβώς το στόχο έχει η παρούσα μελέτη, η οποία περιγράφει ένα στρατηγικό σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης, επιχειρώντας να θέσει τις προτεραιότητες και τις αξίες, πάνω στις οποίες μπορεί να οικοδομηθεί το όραμά μας για την Ήπειρο στον τομέα του τουρισμού. Θέλουμε η Ήπειρος σταδιακά να καταστεί ένα **πρότυπο σύγχρονης τουριστικής ανάπτυξης**, που θα διαφυλάσσει και θα αναδεικνύει το περιβάλλον ενώ ταυτόχρονα θα ενισχύει το εισόδημα των Ηπειρωτών. Η υστέρηση της Ηπείρου στην τουριστική ανάπτυξη, με εξαίρεση ορισμένους δημοφιλείς προορισμούς, αποτελεί για μας μια ευκαιρία, καθώς μας δίνει τη δυνατότητα να σχεδιάσουμε σωστά και να συμπροσδιορίσουμε από την αρχή την ποιότητα και τη μορφή της τουριστικής ανάπτυξης που οραματιζόμαστε.

Αυτό το στρατηγικό σχέδιο έχει ορίζοντα 10ετίας και είναι μεγαλόπνοο. Είναι αποτέλεσμα συνεχούς ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των υπηρεσιακών παραγόντων των Περιφερειακών Ενοτήτων της Ηπείρου που ασχολούνται με τον τουρισμό και όχι μόνο. Έχει βασιστεί στις ανάγκες και τις προτάσεις των τοπικών κοινωνιών της Ηπείρου και των άμεσα εμπλεκόμενων με τον τουρισμό και τον πολιτισμό φορέων, επαγγελματιών, επισκεπτών και Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, μέσα από μια διαδικασία διαβουλεύσεων, προσεκτικής ακρόασης, συζήτησης και καταγραφής. Για την υλοποίησή του αποβλέπει και πάλι στην ζωτικής σημασίας συνεργασία των Ηπειρωτών, σε μια ευρύτατη συνεργασία, όλων των άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενων με τον τουρισμό φορέων και επαγγελματιών, αλλά και των πολιτών. Πιστεύουμε ότι μόνο τότε μπορεί να επιτευχθεί

η ποθούμενη ανάπτυξη, όταν αυτή επιδιωχθεί συλλογικά στη βάση της ευρύτατης αναγνώρισης της αναγκαιότητάς της από την κοινωνία της Ηπείρου. Με το στρατηγικό αυτό σχέδιο δείχνουμε τον τρόπο. Η βούλησή μας να πετύχουμε είναι δεδομένη.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Αναπτυξιακό Όραμα και Στόχοι του Στρατηγικού Σχεδίου για την Τουριστική Ανάπτυξη της Ηπείρου

Ο Τουρισμός μπορεί να αποτελέσει για την Περιφέρεια Ηπείρου κορυφαία αναπτυξιακή προοπτική σε μια ιδιαίτερος δύσκολη οικονομική συγκυρία και να είναι ο παράγοντας εκείνος που, αν αξιοποιηθεί με συστηματικό και μεθοδικό τρόπο να συμβάλλει αποφασιστικά στην οικονομική πρόοδο της Ηπείρου. Η Περιφέρεια Ηπείρου είναι από εκείνες τις περιοχές της Ελλάδας που, πραγματικά, την τουριστική ανάπτυξη την έχει μπροστά ως προοπτική, καθώς διαθέτει ένα πλήθος αναξιοποίητων δυνατοτήτων.

Με το στρατηγικό σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης **αντιμετωπίζεται ενιαία το τουριστικό προϊόν της Ηπείρου και μπαίνουν οι βάσεις για την μακροπρόθεσμη, ορθολογική, περιβαλλοντικά εναρμονισμένη και με προϋποθέσεις αειφορίας τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου.**

Ορίζουμε τις **αρχές και τις αξίες** πάνω στις οποίες θα χτιστεί μια σπουδαία πτυχή της αναπτυξιακής προοπτικής του τόπου μας, που είναι ο τουρισμός. Και προτείνεται ένα αναπτυξιακό σχέδιο με **πνοή δεκαετίας** το οποίο συγκεκριμενοποιεί και εξειδικεύει τρόπους υλοποίησης αυτού του οράματος.

Η Ήπειρος διαθέτει απaráμιλλο φυσικό κάλλος, σπάνιο πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο, σε έναν συνδυασμό, που μπορεί να ικανοποιήσει και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη, ως ένας **πλήρης τουριστικός προορισμός για όλο το χρόνο**. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι συναισθηματική, βασίζεται στην πραγματικότητα καθώς είναι γεγονός ότι η Ήπειρος είναι προικισμένη από τη φύση και την ιστορία όσο λίγα μέρη και μπορεί να παρέχει μια πολύπλευρη και μεστή εμπειρία ταξιδιού διακοπών ακόμα και στον πιο απαιτητικό επισκέπτη. Η σταδιακή άρση της συγκοινωνιακής της απομόνωσης σε συνδυασμό με άλλες μικρότερης κλίμακας αναπτυξιακές παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν και με τον τροχιοδεικτικό ρεαλισμό του στρατηγικού σχεδιασμού, θα δημιουργήσουν προϋποθέσεις για ένα καλύτερο αύριο στην Ήπειρο, για εμάς και τις επόμενες γενιές.

Στόχοι του Στρατηγικού Σχεδίου για την Τουριστική Ανάπτυξη της Ηπείρου

Βασικός στόχος του στρατηγικού σχεδιασμού είναι η ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου κατά τρόπο που θα επιτυγχάνονται ταυτόχρονα:

- Η **οικονομική ανάπτυξη** της Περιφέρειας Ηπείρου και η μετατροπή της από φτωχή Περιφέρεια σε μια από τις πλούσιες περιφέρειες της Ελλάδας.
- Η **διασπορά του αναπτυξιακού και οικονομικού οφέλους** σε ολόκληρη την οικονομικοκοινωνική διαστρωμάτωση της Ηπειρώτικης κοινωνίας για άρση ή μετριασμό των ανισοτήτων ανάμεσα σε αστικούς και αγροτικούς πληθυσμούς, περιφέρειας και αστικών κέντρων.
- Η **αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου** των Ηπειρωτών.
- Η εναρμονισμένη με το περιβάλλον τουριστική ανάπτυξη, που όχι μόνο δεν θα επιβαρύνει το περιβάλλον αλλά θα έχει ως αποτέλεσμα την **περιβαλλοντική αναβάθμιση της Ηπείρου** μέσω αναπτυξιακών παρεμβάσεων.
- Η μακρόπνοη και **δομική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος** που θα δημιουργεί **αιεφορία** και ανάπτυξη με προοπτική δεκαετιών.
- Η αξιοποίηση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων για τον τουρισμό ως **μοχλός ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού ολόκληρης της Ηπείρου**.
- Η τουριστική ανάπτυξη ως **μοχλός πολιτισμικής και κοινωνικής όσμωσης** των Ηπειρωτών με κουλτούρες άλλων κρατών.

1.2. Αρχές του Στρατηγικού Σχεδίου

Οι βασικές αρχές του Στρατηγικού Σχεδίου είναι:

1. Ολιστική Αντίληψη για την Τουριστική Ανάπτυξη «Ανάπτυξη σε όλα τα επίπεδα»

Αντιλαμβανόμαστε την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου ως μια δυνατότητα απολύτως συναρτημένη με πολλές πτυχές του αναπτυξιακού σχεδιασμού της Ηπείρου.

Η τουριστική ανάπτυξη είναι μια **δραστηριότητα πολυπαραγοντική** που συνδέεται τόσο με οργάνωση της διοίκησης, με τις υφιστάμενες υποδομές, με τον πολιτισμό μιας περιοχής, με την κουλτούρα και την αντίληψη της κοινωνίας για τον τουρισμό και με ένα πλήθος ακόμα παράγοντες. Αναλόγως, ο σχεδιασμός μας για την τουριστική ανάπτυξη είναι απαραίτητο να απλώνεται **σε περισσότερα πεδία** από το αμιγώς τουριστικό ή το επικοινωνιακό, συμπεριλαμβάνοντας δράσεις και προτάσεις για την **ανάπτυξη υποδομών**, για την **εκπαίδευση και την επιμόρφωση**, για τον **χωροταξικό σχεδιασμό**, για την **περιβαλλοντική πολιτική**. Η πρόκληση είναι η αναζήτηση του βέλτιστου τρόπου κατανομής των πόρων μεταξύ των ανταγωνιστικών χρήσεων. **Η**

τουριστική ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν αντιμετωπισθεί και σχεδιασθεί ως **συγκοινωνούσα με τα άλλα επίπεδα αναπτυξιακών δράσεων και σε μια διαρκή «λειτουργική συνέργεια»** με αυτές. Περαιτέρω, προϋποθέτει συνέργειες και συνεργασίες στο επίπεδο των ανθρώπων, εποπτικών φορέων, επαγγελματιών και πολιτών.

Στόχος μας είναι να φτάσουμε σε ένα σημείο όπου θα **υπερβαίνονται τεχνητές γραφειοκρατικές δυσκαμψίες και θα πορευόμαστε μαζί** στη βάση εμπεδωμένων συναινέσεων και συνεργιών ανάμεσα στη Περιφέρεια, στους άλλους εμπλεκόμενους φορείς, στους επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου και την Ηπειρώτικη κοινωνία, με κοινό αναπτυξιακό όραμα για την Ήπειρο.

2. Αειφόρος Ανάπτυξη «Για διαχρονικά οφέλη»

Είναι μια βασική αρχή που ακολουθεί ο σχεδιασμός μας ώστε να εξασφαλίζεται η αναπτυξιακή πορεία στο παρόν χωρίς να διακυβεύεται το μέλλον αλλά αντιθέτως να **δημιουργεί προϋποθέσεις για σημαντική βελτίωση του μέλλοντος** των επόμενων γενιών. Προτείνουμε μια μορφή «λειτουργικής ανάπτυξης» κατά την οποία οι στόχοι μας αλλά και το σύνολο των προτάσεών μας συντείνουν ώστε:

- Η τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου να συμβάλλει στη **διατήρηση και βελτίωση τόσο του φυσικού όσο και του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.**
- Η τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου να είναι **συμβατή με την απαίτηση να διατηρηθεί το απόθεμα των φυσικών πόρων** για τις παρούσες και μελλοντικές γενεές μέσω της αποτελεσματικής, εξορθολογισμένης χρήσης της γης και την αποφυγή σπατάλης. Εμείς περαιτέρω λέμε ότι πρέπει η **τουριστική ανάπτυξη να είναι μοχλός όχι μόνο για την διατήρηση, αλλά για την ανάδειξη και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και τη διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας.**
- Η τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου να συμβάλλει σε μεγαλύτερη **οικονομική ευημερία** της Ηπείρου αλλά και στην προσπάθεια για την επίτευξη μιας μεγαλύτερης κοινωνικής ισότητας.
- Η τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου να συμβάλλει στην υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για ένα καλύτερο περιβαλλοντικό και ενεργειακό μέλλον για την Ήπειρο.

3. Κύκλος ζωής - Φέρουσα Ικανότητα «Σωστά από την αρχή»

Δεν μπορεί να υπάρξει σχεδιασμός για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής χωρίς να μελετηθούν ο κύκλος ζωής και η φέρουσα ικανότητά της. Όταν αναφερόμαστε στην έννοια του κύκλου ζωής ενός τουριστικού προορισμού, εννοούμε τη διαχρονική πορεία του προορισμού που ξεκινά από τη στιγμή της ανακάλυψης του από τους πρώτους επισκέπτες έως την παρακμή, τον κορεσμό και την αποξένωση των τουριστικών ρευμάτων ή την αναγέννηση. Από την μελέτη του κύκλου ζωής του τουριστικού προορισμού διαπιστώνεται ότι αντιμετωπίζει διαφορετικές προκλήσεις και προβλήματα σε κάθε μια από τις φάσεις που διανύει. Κατά συνέπεια διαφορετικός θα είναι ο σχεδιασμός και η στρατηγική ανάπτυξης, «έτσι που να μεθοδεύει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εξασφάλιση», της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης κάθε τουριστικής περιοχής.

Η συστηματική μελέτη του κύκλου ζωής ενός τουριστικού προορισμού παρέχει την δυνατότητα πρόβλεψης των επόμενων φάσεων και επομένως δίνει στους τουριστικά εμπλεκόμενους παράγοντες τη δυνατότητα της εκ των προτέρων αντίδρασης.

Η φέρουσα ικανότητα είτε στην γενική έννοιά της είτε στην έννοια της περιβαλλοντικής ή οικολογικής φέρουσας ικανότητας αναφέρεται στην ικανότητα ενός τόπου να απορροφά δραστηριότητες δίχως να υπάρξουν μη αναστρέψιμες καταστροφές ή επιβαρύνσεις. Ορισμένοι μελετητές υποστηρίζουν ότι πρόκειται για ένα εργαλείο διαχείρισης, οριοθέτησης χωρητικότητας δηλαδή την ικανότητα που έχει μια περιοχή να δεχθεί και να "αφομοιώσει" χωρίς αρνητικές επιδράσεις «συγκεκριμένα μεγέθη τουριστών και συναφών δραστηριοτήτων», με στόχο την αποφυγή αρνητικών επιπτώσεων μέσα από τη διασφάλιση της αειφορίας και τη διαφύλαξη της βιωσιμότητας της τουριστικής βιομηχανίας.

Το στρατηγικό σχέδιο για την τουριστική Ανάπτυξη της Ηπείρου αποδίδει την δέουσα προσοχή στον προσδιορισμό του κύκλου ζωής και στην φέρουσα ικανότητα των περιοχών της Ηπείρου, παρά το ότι, με εξαίρεση κάποιους δημοφιλείς προορισμούς (πχ Ιωάννινα, Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια, Πάργα, Σύβοτα) δεν υφίσταται ζήτημα κορεσμού των περισσότερων περιοχών. Εντούτοις είναι σημαντικό μέσα στο στρατηγικό σχέδιο να ενσωματωθούν μελέτες για την πλήρη αποτύπωση της φέρουσας ικανότητας περιοχών της Ηπείρου, προκειμένου **να τεθούν εξ' αρχής ορθολογικές προϋποθέσεις ανάπτυξης ανά περιοχή.**

Είναι σημαντικό να κάνουμε λειτουργική την αρχή της φέρουσας ικανότητας προκειμένου να ορίσουμε τα όρια τα οποία δεν θα πρέπει να ξεπεραστούν.

4. Δια-γενεαλογική Δικαιοσύνη «Για τις επόμενες γενεές»

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από τις δραστηριότητες της σύγχρονης εποχής. Θα πρέπει, οι σημερινές γενεές να παραδώσουν στις επόμενες, τουλάχιστον τον ίδιο αριθμό ή όγκο πόρων που οι ίδιοι κληρονόμησαν. Αυτό σημαίνει ελαχιστοποίηση της χρήσης των μη ανανεώσιμων πόρων, καθώς και αποτελεσματική χρήση των ανανεώσιμων πόρων με βάση την αύξηση της αποδοτικότητας, τη μείωση της σπατάλης, την ανακύκλωση και την εισαγωγή εναλλακτικών τεχνολογιών.

Η εφαρμογή της συγκεκριμένης αρχής στην Ήπειρο έχει το νόημα του να δημιουργήσουμε προϋποθέσεις για τις επόμενες γενεές ώστε όχι μόνον οι φυσικοί πόροι να διατηρηθούν αλλά **οι αναπτυξιακές παρεμβάσεις μας να παρέχουν υλικούς πόρους για τις επόμενες γενιές** και την εμπράγματη ελπίδα για ένα καλύτερο αύριο.

1.3. Γενική Κατεύθυνση – Μεθοδολογία

Το Στρατηγικό Σχέδιο για την Τουριστική ανάπτυξη συγκεκριμενοποιεί το αναπτυξιακό όραμα και τις στρατηγικές επιδιώξεις ακολουθώντας μια συγκεκριμένη μεθοδολογία.

Οι μεθοδολογικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται είναι:

1. Αποτυπώνει την υφιστάμενη κατάσταση (SWOT Ανάλυση) με βάση πρόσφατες μελέτες, που έχει εκπονήσει η Περιφέρεια και οι πρώην Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.
2. Προϋποθέτει και προωθεί την ευαισθητοποίηση και συμμετοχή των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό φορέων στη διαμόρφωση του συνολικού πλαισίου του Στρατηγικού Σχεδίου.
3. Βασίζεται σε σύγχρονες αντιλήψεις για την Τουριστική Ανάπτυξη όπως αποτυπώνονται στη διεθνή βιβλιογραφία.

Αναφορικά με την κοινωνική συμμετοχή: Η διάσταση αυτή αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα μιας και είναι πεποίθησή μας ότι το Στρατηγικό Σχέδιο πρέπει να βασίζεται και να διαμορφώνεται με τη **μέγιστη κοινωνική συμμετοχή** στη βάση ανάπτυξης κοινωνικού διαλόγου με τους πολίτες, με όλους τους εμπλεκόμενους με τον τουρισμό φορείς και με ενεργή συμμετοχή των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Περιφέρειας (Πανεπιστήμιο, ΤΕΙ).

Εκφράσεις αυτής της εμπλοκής είναι :

- i. Η διοργάνωση 4 συναντήσεων στις έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων μέσα από τις οποίες καταγράφηκαν οι προτάσεις των πολιτών, των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό και πολιτισμό φορέων, των επαγγελματιών και των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
- ii. Η διοργάνωση Ημερίδας με θέμα «Η Ήπειρος σε Σταυροδρόμι, Επιδοτούμενη ή Αυτοτροφοδοτούμενη και βιώσιμη ανάπτυξη;»

Με την εμπλοκή αυτή το Στρατηγικό Σχέδιο: α) θα **ενσωματώσει τα αιτήματα της Ηπειρώτικης κοινωνίας** και του τουριστικού κλάδου και θα **απαντά στις πραγματικές αναπτυξιακές ανάγκες** της Ηπείρου και β) θα γίνεται **ευκολότερα αποδεκτό** και θα συναντά ευκολότερα τη συναίνεση σε κάθε στάδιο υλοποίησής του.

Επιπροσθέτως, και αυτό είναι το σημαντικότερο προωθούμε την **θεσμική ενσωμάτωση** στη διαδικασία της υλοποίησης του στρατηγικού σχεδίου, μιας **διαρκούς διαδικασίας πληροφορικής ανατροφοδότησης**, η οποία θα βασίζεται στη συμμετοχή όλων των παραγόντων του τουρισμού, του Πανεπιστημίου και του ΤΕΙ καθώς και πολιτών.

Η δομική ενσωμάτωση μιας διαδικασίας **διαρκούς διαβούλευσης και δημόσιου διαλόγου**, θα υποδεικνύει **διορθωτικές υποδείξεις** και θα συμβάλλει στον καλύτερο **συντονισμό του στρατηγικού σχεδίου με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες** της τουριστικής αγοράς.

Περαιτέρω, προωθούμε την καθιέρωση **διαδικασίας αξιολόγησης** με συστηματικό τρόπο, με **έρευνα αξιολόγησης διαρκείας σε κύματα**, ώστε να ανατροφοδοτείται το πρόγραμμα τουριστικής προβολής της Ηπείρου σε συνεχή βάση, για να ενισχύει την αποτελεσματικότητά του και να αποβάλλει αδυναμίες.

Με αυτόν τον τρόπο θέτουμε τις προϋποθέσεις για την **επαγγελματική, τεχνοκρατική** αντιμετώπιση της τουριστικής ανάπτυξης της Ηπείρου, που μόνο αυτή μπορεί να φέρει αποτελέσματα τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα.

2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

2.1. Αποτύπωση της παρούσας τουριστικής κατάστασης της Περιφέρειας Ηπείρου

Η διαθέσιμη πληροφόρηση σχετικά με την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του τουρισμού στην Ήπειρο αντλείται από:

- Τη μελέτη του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών – Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 / Ιανουάριος 2007.
- Τα επίσημα στοιχεία των αρχείων του ΕΟΤ.
- Τη μελέτη με τίτλο «Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου» που εκπονήθηκε το 2003 από την εταιρεία ΟΡΓΑΝΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ - Σύμβουλοι Επιχειρήσεων.
- Το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Νομού Πρέβεζας 2007 – 2013 που εκπονήθηκε το 2006 από την ETANAM Α.Ε.
- Την εργασία επικαιροποίησης και διασταύρωσης στοιχείων που έγινε από στελέχη της Διεύθυνσης Ανάπτυξης (Τμήμα Εμπορίου και Τουρισμού) Π.Ε Πρέβεζας στα πλαίσια των υπηρεσιακών δυνατοτήτων τους.

Είναι αντιληπτό ότι η συνεξέταση όλων των δεδομένων, η ζυγισμένη αξιολόγηση της σχετικής αξίας των ευρημάτων κάθε μελέτης μας παρείχε πολύτιμα στοιχεία, ως βάση αξιοποίησης για την εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων. Υπάρχει ωστόσο, ένας σοβαρός περιορισμός σε ορισμένες πτυχές και διαστάσεις της διαθέσιμης πληροφόρησης, ο οποίος συνδέεται με την έλλειψη απολύτως επικαιροποιημένων, σύγχρονων στοιχείων.

Ως εκ τούτου:

- Παραθέτουμε την Τεχνική Ανάλυση SWOT από τη μελέτη του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών – Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 / Ιανουάριος 2007, η οποία αποτελεί την πλέον έγκυρη βάση στοιχείων για την Ήπειρο.
- Παραθέτουμε σε παράρτημα (στο τέλος της ανά χείρας μελέτης) επιλεγμένα στοιχεία από τις αναλύσεις SWOT της μελέτης με τίτλο «Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου» που εκπονήθηκε το 2003 από την εταιρεία ΟΡΓΑΝΟΤΕΧΝΙΚΗ ΑΕ - Σύμβουλοι Επιχειρήσεων. Η μελέτη αυτή είναι αναλυτική αλλά παρουσιάζει δύο σημαντικές αδυναμίες: 1) συντάχτηκε ήδη 8

χρόνια πριν 2) αντιμετωπίζει την ανάπτυξη σε επίπεδο νομών, λόγω της πρότερης διοικητικής διάρθρωσης.

- Παραθέτουμε σε παράρτημα πίνακες που παρουσιάζουν τα στοιχεία του ΕΟΤ σχετικά με την καταλυματική υποδομή της Ηπείρου.

Τονίζουμε την αναγκαιότητα διεξαγωγής Ερευνητικού Προγράμματος, το οποίο έμμεσα περιλαμβάνεται στην υπό εξέλιξη προκήρυξη διεθνούς ανοιχτού διαγωνισμού που αφορά «Ενέργειες για την προώθηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου», και το οποίο:

- Θα επικαιροποιεί στοιχεία που αφορούν το τουριστικό προφίλ της Ηπείρου
- Θα εγκαινιάζει και συστηματοποιεί μια διαδικασία αξιολόγησης για κάθε δέσμη αναπτυξιακών ή επικοινωνιακών δράσεων που αναλαμβάνεται.

SWOT Ανάλυση Περιφέρειας Ηπείρου

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών – Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 / Ιανουάριος 2007

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Η φυσική θέση της Ηπείρου (Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς την Ε.Ε και τη Βαλκανική) και η κατασκευή των μεγάλων υπερτοπικών μεταφορικών υποδομών (Εγνατία Οδός, Δυτικός Άξονας, Λιμάνι Ηγουμενίτσας).
- Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης ενός πρωτογενούς τομέα παραγωγής ποιοτικών – βιολογικών αγροτικών προϊόντων (ιδιαίτερα στον κλάδο της κτηνοτροφίας) και η ύπαρξη θετικών αλληλεξαρτήσεων με το δευτερογενή τομέα (μεταποίηση).
- Η ανάπτυξη «εμβρυακών» πολιτικών στον τομέα της καινοτομίας (Regional Information Society, Entrepreneurship through innovation in Epirus).
- Η ύπαρξη βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης του τουρισμού, με δεδομένο το απaráμιλλο φυσικό κάλλος, το πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο που διαθέτει, την γεωγραφική της θέση και τις προοπτικές άρσης της απομόνωσης τους με τα μεγάλα έργα μεταφορικών υποδομών που κατασκευάζονται ή και έχουν κατασκευαστεί.
- Στις περιοχές που έχουν προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουρισμού περιλαμβάνονται η παραλιακή ζώνη του Ιονίου, η ζώνη των ορεινών όγκων της ενδοχώρας που διαθέτουν οικολογικό και πολιτιστικό πλούτο και επιδέχονται την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού.
- Η ύπαρξη περιοχών γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας κυρίως στις πεδινές περιοχές του Νομού Πρέβεζας και του Νομού Άρτας.
- Η δυναμική ανάπτυξη του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων (ιδιαίτερα της τομείς των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας και του τομέα της ιατρικής) που δημιουργεί τις

προϋποθέσεις ανάδειξης της πόλης των Ιωαννίνων και ευρύτερα της Περιφέρειας σε κέντρο εκπαίδευσης, καινοτομίας και υπηρεσιών με διαπεριφερειακή και υπερεθνική εμβέλεια (σε σχέση με την Αλβανία και την Δυτική Βαλκανική).

- Η σημαντική ανάπτυξη δικτύου κοινωνικών υποδομών (Νοσ/μεία, Κέντρα Υγείας, Δομές Κοινωνικής Μέριμνας, κλπ)
- Η ύπαρξη αξιοποιήσιμου δυναμικού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
- Η ύπαρξη σημαντικού σε μέγεθος και ποικιλία οικολογικού πλούτου καθώς και ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών οικοσυστημάτων.
- Η εκπόνηση Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για τέσσερις προστατευόμενες περιοχές της Περιφέρειας που είναι ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Natura 2000 και η σύσταση αντίστοιχων φορέων διαχείρισης, προστασίας και ανάδειξης αυτών.
- Η συνεχής τάση βελτίωσης του μορφωτικού-εκπαιδευτικού επιπέδου του εργατικού δυναμικού στην Περιφέρεια.
- Η συνεχής μεγέθυνση του διακρατικού εμπορίου με τις Βαλκανικές χώρες.
- Η αξιόλογη θαλάσσια σύνδεση μεταξύ της Ηπείρου και της Ιταλίας.
- Η λειτουργία των 3 Μεθοριακών Σταθμών στη συνοριακή γραμμή Ηπείρου – Αλβανίας.
- Σημαντική παρουσία και επενδυτική δραστηριότητα ελληνικών επιχειρήσεων στη Νότια Αλβανία.
- Η ανάπτυξη διακρατικών συνεργασιών για την κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων υποβάθμισης του περιβάλλοντος και την πρόληψη των κινδύνων από φυσικές καταστροφές ή ανθρωπίνες δραστηριότητες
- Οι πλούσιοι πολιτιστικοί και φυσικοί πόροι.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- Η απουσία οργανωμένων υποδομών εγκατάστασης επιχειρήσεων και διαμετακόμισης, σε συνδυασμό με την απουσία σιδηροδρομικής σύνδεσης της Περιφέρειας με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο και τις περιορισμένες δυνατότητες των αεροπορικών υποδομών της Περιφέρειας.
- Η μικρή μεταποιητική δραστηριότητα, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, η μειωμένη παραγωγικότητα σε σχέση με τη μέση παραγωγικότητα της χώρας, ο εσωστρεφής προσανατολισμός των επιχειρήσεων.
- Το χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (Ε&Τ, χρηματοπιστωτικών προϊόντων), ο μικρός βαθμός διασύνδεσης και συνεργασίας των επιχειρήσεων με Παν/μιο, ΤΕΙ, Τεχνολογικό Πάρκο, Ινστιτούτα, κλπ.
- Η έλλειψη διεξόδου των ΤΠΕ (ΜΜΕ, φορείς του Δημοσίου, φορείς υποστήριξης) και η απουσία σύνδεσης έρευνας και επιχειρηματικής εφαρμογής.

- Το χαμηλό σημείο εκκίνησης για την σύγκλιση της Περιφέρειας με το επίπεδο της χώρας.
- Ο προσανατολισμός του πρωτογενή τομέα προς μη ανταγωνιστικές καλλιέργειες, η ηλικιακή διάρθρωση των απασχολούμενων και η έλλειψη των αναγκαίων εγχειοβελτιωτικών υποδομών, κυρίως στη πεδιάδα της Άρτας και της Πρέβεζας.
- Η ύπαρξη σαφούς τάσεως αστικοποίησης με επίκεντρο τις πρωτεύουσες των τεσσάρων νομών, με αντίστοιχη μείωση του πληθυσμού και συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Περιφέρειας.
- Οι ελλείψεις σε τουριστική υποδομή σε συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές του ορεινού χώρου.
- Η αύξηση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων (με κριτήριο το κατά κεφαλήν ΑΕΠ)
- Η έλλειψη από το Λιμάνι της Ηγουμενίτσας τεχνολογικής υποδομής, εγκαταστάσεων φόρτωσης, εκφόρτωσης, αποθήκευσης καθώς και τερματικών εγκαταστάσεων για την ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών.
- Η ανεπάρκεια του τοπικού οδικού δικτύου και η υστέρηση στην προσπελασιμότητα των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών
- Η περιορισμένη μέχρι σήμερα διάχυση της τεχνολογίας και των υποδομών αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, της κοινωνίας της πληροφορίας και της γνώσης.
- Η επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος από περιβαλλοντικά οχλούσες παραγωγικές δραστηριότητες του δευτερογενή και πρωτογενή τομέα.
- Χαμηλά ποσοστά απασχόλησης (συνολικά, γυναίκες), πλην των ηλικιωμένων.
- Υψηλά ποσοστά ανεργίας (συνολικά, γυναίκες, νέοι, μακροχρόνια), ως επίπτωση του «αδιεξόδου» στο οποίο σταδιακά εισέρχεται η περιφερειακή παραγωγική δομή.
- Το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, έναντι της χώρας (~ 9 μονάδες) και η αφθονία μη κατάλληλου – εξειδικευμένου προσωπικού, ως επίπτωση της αποδέσμευσής του από τον μη ανταγωνιστικό αγροτικό τομέα.
- Το χαμηλότερο ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας, έναντι αυτού της χώρας (~4 μονάδες).
- Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας (υψηλό ποσοστό μακροχρόνιων ανέργων, υψηλό ποσοστό ανέργων χαμηλής εκπαίδευσης).
- Η αναποτελεσματική σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την αγορά εργασίας και η έλλειψη της συστήματος διάγνωσης των αναγκών εκπαίδευσης και κατάρτισης για το σχεδιασμό κατάλληλων πολιτικών, που θα στοχεύουν αφενός στη μείωση των αναντιστοιχιών στην αγορά εργασίας και αφετέρου στη δια βίου μάθηση.
- Ο παραδοσιακός τρόπος δραστηριοποίησης των αγροτών καθώς και οι δυσκολίες στην επανεπίδρευση του εργατικού δυναμικού σε νέες τεχνολογίες και νέους κλάδους.
- Οι σημαντικές ελλείψεις στο οδικό δίκτυο και τα προβλήματα πρόσβασης στους

Διασυνοριακούς Σταθμούς (Αλβανία).

- Η έντονη πληθυσμιακή αποδυνάμωση των παραμεθόριων περιοχών και η συρρίκνωση της οικονομικής και παραγωγικής βάσης.
- Εκτεταμένη συνοριακή γραμμή με την Αλβανία, που επιτρέπει την ανάπτυξη φαινομένων λαθρομετανάστευσης.

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Η πολιτική και οικονομική αστάθεια που συνεχίζεται σε χώρες της Βαλκανικής.
- Η ανάγκη προσαρμογής της γεωργίας στις νέες απαιτήσεις της ΚΑΠ και ιδιαίτερα εκείνου του τμήματος που έχει μεγάλη εξάρτηση από τις επιδοτήσεις, μπορεί να οδηγήσει σε γρήγορη συρρίκνωση της γεωργίας χωρίς εναλλακτικές εξόδους.
- Η αυξανόμενη δυναμικότητα των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων (γεωργία, τουρισμός, υποδομές) αναμένεται να προκαλέσει περιβαλλοντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον
- Η απροθυμία αλλά και η δυσκολία προσαρμογής στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (νέες δεξιότητες), ατόμων που αντιμετωπίζουν την ανεργία σε προχωρημένη ηλικία.
- Ο κίνδυνος περαιτέρω περιθωριοποίησης της Αλβανίας και η δυσκολία προσαρμογής της στα πλαίσια του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου, λόγω της κοινωνικοοικονομικής κρίσης και της πολιτικής αστάθειας που αντιμετωπίζει
- Η ερήμωση της υπαίθρου και των ορεινών περιοχών στις παραμεθόριες περιοχές με αντίστοιχη μετακίνηση προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.
- Η διεύρυνση της λαθραίας απασχόλησης και η σταδιακή εξάπλωση της οργανωμένης εγκληματικότητας που σχετίζεται με τη διεθνή λαθρομετανάστευση.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

- Η διαρκώς αυξανόμενη τάση καταναλωτικής ζήτησης επώνυμων και ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, για την παραγωγή των οποίων η Ήπειρος διαθέτει τις βασικές προϋποθέσεις.
- Η θέση της Περιφέρειας ως «Δυτική Πύλη» της Ελλάδας προς την Ε.Ε, αλλά και ως ενδιάμεσος κόμβος των μεταφορικών και άλλων Διευρωπαϊκών Δικτύων της τα Βαλκάνια, τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και τη Μέση Ανατολή.
- Η ένταξη του Δυτικού Σιδηροδρομικού Άξονα στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα.
- Η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση πολιτών και ομάδων σε θέματα προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος
- Η υιοθέτηση της αειφόρου ανάπτυξης, της αειφόρου διαχείρισης των φυσικών πόρων και της προστασίας του περιβάλλοντος ως πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Η δημιουργία Περιφερειακού Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης, στην Ήπειρο

- Η ανάπτυξη διασυνοριακών δικτύων συνεργασίας μεταξύ φορέων (Πανεπιστήμια, Αναπτυξιακοί και Παραγωγικοί Φορείς) και Αυτοδιοικητικών Αρχών
- Η διεύρυνση του ενιαίου οικονομικού χώρου προς το χώρο των Βαλκανίων.

3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Το όραμα για τον τουρισμό τίθεται σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική, για σκοπούς όμως ανάπτυξης του συγκεκριμένου στρατηγικού σχεδιασμού διατυπώνονται έξι συγκεκριμένες στρατηγικές επιδιώξεις. Αυτές είναι:

A. Ενιαία και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του Τουριστικού Προορισμού «ΗΠΕΙΡΟΣ»

B. Καθιέρωση της Ηπείρου ως Τουριστικό Προορισμό 4 Εποχών

Γ. Αναβάθμιση και ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου - Ενίσχυση της Προσβασιμότητας της Ηπείρου

Δ. Βελτίωση των παρεχόμενων τουριστικών Υπηρεσιών

Ε. Προστασία, διαχείριση και διατήρηση Φυσικού Περιβάλλοντος προς όφελος της Τουριστικής Ανάπτυξη της Ηπείρου – Διατήρηση και ενδεχόμενη αύξηση του περιβαλλοντικού ισοζυγίου

ΣΤ. Δυνατή και Στοχευμένη Προβολή, Προώθηση και Διάδοση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Προσέλκυση τουριστών από νέες ή/και υφιστάμενες αγορές και κοινά στόχους – Διάχυση τους σε όλη την Ήπειρο

Η επίτευξη των πιο πάνω στρατηγικών επιδιώξεων θα προωθηθεί με συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τόσο οι στόχοι, όσο και οι άξονες δράσης έχουν υψηλό βαθμό συνέργειας και συμπληρωματικότητας μεταξύ τους. Επίσης, οι άξονες προτεραιότητας δεν είναι εξαντλητικοί, αλλά αντίθετα επιδιώκουν να δώσουν το πλαίσιο, των αρχών και προσεγγίσεων που η Ήπειρος θα πρέπει να υιοθετήσει σε ότι αφορά στην ανάπτυξη στρατηγικής για τον τουρισμό.

Ακολουθεί ανάλυση των στρατηγικών επιδιώξεων και των αξόνων δράσης στους οποίους θα πρέπει να στηριχτεί η Περιφέρεια προκειμένου να επιτευχθεί μια δυναμική άνοδος του τουρισμού.

3.1. Ενιαία και Ολοκληρωμένη Αντιμετώπιση του Τουριστικού Προορισμού «Ήπειρος»

Όπως όλοι γνωρίζουμε συνολική στρατηγική και πολιτική, που να ακολουθείται, μέχρι σήμερα, στην Ήπειρο για τον τουρισμό, δεν υπάρχει.

Αυτό οφείλεται πιθανόν στους εξής παράγοντες:

- Δεν υπήρχαν οι προϋποθέσεις για την ενιαία αντιμετώπιση και χάραξη στρατηγικής για τον Τουρισμό σε επίπεδο Ηπείρου καθώς η διαχείριση του τουριστικού προϊόντος γίνονταν σε επίπεδο Δημοτικών Διαμερισμάτων, Δήμων, Νομών, Επιμελητηρίων, Συλλόγων Ξενοδόχων. Η διοικητική αναδιάρθρωση του Καλλικράτη δίνει τη δυνατότητα να μορφοποιηθεί η έννοια «Τουριστικό Προϊόν Ηπείρου» και να αντιμετωπισθεί κεντρικά και ενιαία.
- Μέχρι σήμερα υπήρχε αποσπασματική και τοπικιστική αντιμετώπιση του τουρισμού. Οι σύλλογοι ξενοδόχων, οι Δήμοι και οι περιοχές λειτουργούσαν κατά το δοκούν, προσπαθώντας να πάρει ο καθένας όσο γίνεται μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς από αυτό που μέχρι τώρα έχει αναπτυχθεί.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο τουρισμός αποτελεί ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει ο τόπος μας, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ενιαία και να αξιοποιηθεί και να προβληθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε τελικά να καταφέρει να στηρίξει αναπτυξιακά και τους επιχειρηματίες αλλά και τις ίδιες τις τοπικές κοινωνίες.

Για το λόγο αυτό προτείνεται:

- 1) Η δημιουργία ενός **οργανισμού/φορέα προώθησης τουρισμού και τοπικών προϊόντων Ηπείρου** με απώτερο στόχο τον κεντρικό - στρατηγικό σχεδιασμό για την τουριστική ανάπτυξη και την προώθηση των τοπικών προϊόντων της Περιφέρειας Ηπείρου.
- 2) Η δημιουργία και αποκρυστάλλωση μιας **ενιαίας ταυτότητας του τουριστικού προϊόντος**, σε επικοινωνιακό επίπεδο, με τη δημιουργία ενός λογοτύπου και ενός brand name στο οποίο θα εντάσσονται όλοι οι επιμέρους τουριστικοί προορισμοί της Περιφέρειας. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο το brand name να ταυτίζεται με ένα σύνολο ελκυστικών χαρακτηριστικών και να συνοδεύεται από ένα ισχυρό προτρεπτικό μήνυμα.

3.1.1 *Ίδρυση Οργανισμού/Φορέα Προώθησης Τουρισμού και Τοπικών Προϊόντων Ηπείρου και Διαχείρισης Προορισμού*

Θεωρείται καθοριστική για την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου η ίδρυση ενός οργανισμού/φορέα, με απώτερο στόχο τον κεντρικό - στρατηγικό σχεδιασμό για την τουριστική ανάπτυξη και την προώθηση των τοπικών προϊόντων της Περιφέρειας Ηπείρου.

Προτείνεται ο οργανισμός/ φορέας να βασίζεται στην ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ φορέων του Δημοσίου (Περιφέρεια, Αναπτυξιακές Εταιρείες της Περιφέρειας, Δήμοι, Δημοτικοί Οργανισμοί και Επιχειρήσεις), εκπροσώπων των παραγωγικών τάξεων (εκπρόσωποι επιμελητηρίων, συλλόγων ξενοδόχων, συλλόγων κέντρων εστίασης, τουριστικών γραφείων) και Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ΤΕΙ Ηπείρου) και να εποπτεύεται από τον αρμόδιο σε θέματα τουρισμού Αντιπεριφερειάρχη.

Νομοτεχνική μορφή

Ο οργανισμός/ φορέας θα μπορούσε να έχει τη μορφή είτε μιας αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρεία ή μιας Ανώνυμης Εταιρείας. Οι δυνατότητες όμως που δίνει ο ν. 3852/2010 είναι περιορισμένες, διότι ούτε οι Δήμοι, ούτε οι Περιφέρειες μπορούν να συστήσουν εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Επιπλέον η Περιφέρεια Ηπείρου δεν μπορεί να συστήσει μία επιχείρηση η οποία έχει τη μορφή της αναπτυξιακής ανώνυμης εταιρίας, εφόσον συμμετέχει σε άλλη αναπτυξιακή ανώνυμη «ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε» στην οποία κατέχει την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου. Τέλος, δεν μπορεί να συμμετέχει σε άλλη ανώνυμη εταιρεία εκτός από εκείνες στις οποίες μετείχαν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις. Έχει όμως τη δυνατότητα η υπάρχουσα αναπτυξιακή Ηπείρου να **συμμετέχει σε άλλη επιχείρηση** για την προώθηση των αναπτυξιακών σκοπών της Περιφέρειας.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να συσταθεί μια Ανώνυμη Εταιρεία της οποία μέτοχοι θα είναι η ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε (για λογαριασμό της Περιφέρειας), οι Δήμοι και όλοι οι εμπλεκόμενοι με τον τουρισμό φορείς (Επιμελητήρια, Σύλλογοι Ξενοδόχων και ενοικιαζόμενων καταλυμάτων, Σύλλογοι κέντρων εστίασης, Ταξιδιωτικά γραφεία)

Όργανα της διοίκησης της επιχείρησης θα είναι:

1. το **Διοικητικό Συμβούλιο**, τα μέλη του οποίου θα υποδεικνύονται από τους επιμέρους φορείς. Το Δ.Σ θα αποφασίζει για τα πλαίσια και τις γενικές κατευθύνσεις των ενεργειών και θα μπορεί να εκχωρεί αρμοδιότητές του στην Εκτελεστική Επιτροπή
2. η **Εκτελεστική Επιτροπή**, η οποία θα είναι το πολύ επταμελής και την πλειοψηφία θα έχουν εκπρόσωποι των παραγωγικών τάξεων. Η Εκτελεστική Επιτροπή με δικές της αποφάσεις θα συγκεκριμενοποιεί και υλοποιεί τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.

Ο οργανισμός/φορέας θα αποτελεί τον κύριο εκπρόσωπο του τουρισμού στην Περιφέρεια της Ηπείρου και θα συνεργάζεται άφογα με όλες τις βαθμίδες της διοίκησης (Δήμοι, Περιφέρεια, Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού, Υπουργείο Ανάπτυξης) για το σχεδιασμό και την εφαρμογή ειδικών τουριστικών προγραμμάτων που προωθούν αυτό τον προορισμό στο εξωτερικό και στην Ελλάδα.

Αποστολή του θα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού της περιφέρειας Ηπείρου με δυνατή προβολή και διαφήμιση στο εσωτερικό και στο εξωτερικό με κάθε πρόσφορη ενέργεια προς όφελος των τουριστικών επιχειρήσεων, των εργαζομένων σε αυτές και γενικότερα την ανάπτυξη της περιφέρειας, διαφυλάσσοντας παράλληλα τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά που καθιστά την Ήπειρο δημοφιλή προορισμό.

Τέλος, τα θέματα που θα κληθεί να αντιμετωπίσει είναι:

- Προσέλκυση τουριστών από νέες ή/και υφιστάμενες αγορές και κοινά στόχους – Διάχυση τους σε όλη την Ήπειρο
- Προβλήματα ανταγωνιστικότητας της περιφέρειας Ηπείρου έναντι άλλων μεσογειακών προορισμών
- Θέματα ποιότητας στις υπηρεσίες και τις υποδομές
- Ελλιπής συνεργασία εμπλεκόμενων φορέων
- Έλλειψη σχεδιασμού για το μέλλον
- Απόθεμα Αναξιοποίητων δυνατοτήτων τουριστικής ανάπτυξης της Ηπείρου.
- Περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ασυλλόγιστης τουριστικής ανάπτυξης

3.1.2 Δημιουργία Ενιαίας ταυτότητας του Τουριστικού Προορισμού Ήπειρος

Είναι γεγονός ότι η δημιουργία ενός λογοτύπου και μιας Ισχυρής Ενιαίας Ταυτότητας (Brand Name) Ήπειρος αποτελεί ικανή συνθήκη προβολής και αναγνωρισιμότητας της Περιφέρειας σε επίπεδο παρουσίας της στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Η δημιουργία του ισχυρού «brand name» Ήπειρος, θα επιτρέψει στην Ήπειρο να βρει τη θέση που της ανήκει στις αγορές. Κι αυτό γιατί, είναι κοινή διαπίστωση ότι σε επίπεδο Περιφέρειας μπορεί να καλυφθεί όλο το εύρος των απαιτήσεων των επισκεπτών, ωστόσο όμως η Ήπειρος, δεν έχει τη θέση που της αξίζει στις αγορές του εσωτερικού και κυρίως του εξωτερικού, λόγω ακριβώς της έλλειψης (μεταξύ άλλων) ενός ισχυρού «brand name» και της ανάλογης επικοινωνιακής υποστήριξής του που θα διευκόλυνε την πρόσβασή της σ' αυτές τις αγορές.

3.2. Καθιέρωση της Ηπείρου ως Τουριστικό Προορισμό 4 Εποχών

Ζητούμενο είναι να καταστήσουμε την **Ήπειρο προορισμό για ολόκληρο το χρόνο, «προορισμό 4 εποχών»**. Η Ήπειρος, χάριν της ποικιλομορφίας ως προς την γεωμορφολογία της, έχει τη δυνατότητα ανάπτυξης κάθε μορφής τουρισμού. Το ιδιαίτερα όμορφο φυσικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με την πλούσια ιστορία, τον πολιτισμό και το δυναμικό ανθρώπινο στοιχείο, δημιουργούν προϋποθέσεις για ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Μάλιστα, η Ήπειρος λόγω όλων αυτών των φυσικών πλεονεκτημάτων μπορεί να **αποτελέσει «προορισμό 4 εποχών»**, αν προσεγγισθεί ενιαία. Για το λόγο αυτό:

1. Οργανώνουμε τη στρατηγική μας με **στόχο την ποιοτική ενίσχυση του μαζικού τουρισμού που είναι συνδυασμένος με το παραδοσιακό «θάλασσα και βουνό»**, και
2. παράλληλα προωθούμε **εναλλακτικές μορφές τουρισμού**, ούτως ώστε να επιτύχουμε **τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου** και την επέκτασή της στη διάρκεια ολόκληρου του έτους. Έτσι, εκτός από το θαλάσσιο τουρισμό και τον ορεινό/χειμερινό τουρισμό, προωθούμε, κατόπιν αξιολόγησης την ανάπτυξη θεματικών τουριστικών ενοτήτων και συγκεκριμένα: εκπαιδευτικός τουρισμός, γαστρονομικός, συνεδριακός, αστικός, πολιτισμικός, θρησκευτικός, αθλητικός, θαλάσσιος, ιαματικός, τουρισμός φύσης (οικοτουρισμός – αγροτουρισμός)

Η ανάπτυξη θεματικών μορφών τουρισμού, θα επιφέρει το **«άπλωμα» της τουριστικής κίνησης** όχι μόνο **χρονικά**, σε όλες τις μέρες του χρόνου, αλλά και **χωρικά**, καλύπτοντας κάθε σημείο της Ηπείρου.

Παράλληλα όμως για να επιτευχθεί η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου θα πρέπει να υπάρχουν και κάποιες προϋποθέσεις όπως:

- λειτουργία ξενοδοχειακών μονάδων και ενοικιαζομένων δωματίων όλο το χρόνο
- λειτουργία εστιατορίων με δωδεκάμηνη λειτουργία
- στήριξη των παραπάνω επιχειρήσεων και προσπάθεια προβολής τους
- εξασφάλιση της λειτουργίας των αρχαιολογικών χώρων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους
- σύσταση πλάνου πολιτιστικών ή άλλων εκδηλώσεων όλο το χρόνο
- δραστηριότητες, που μπορούν να προσελκύσουν επισκέπτες με ειδικό ενδιαφέρον (πχ ποδηλασία) και οργάνωση και επικοινωνία, των αντίστοιχων events.
- βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών

3.2.1 Μαζικός τουρισμός

Οι επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού έχουν αποτελέσει πολλές φορές αντικείμενο μελέτης. Συνδέονται κυρίως με τον μεγάλο αριθμό τουριστών, το είδος καταλυμάτων που χρησιμοποιούνται, τον τρόπο μετακίνησης, που δεν ευνοεί την πραγματική επαφή του τουρίστα με την τοπική κοινωνία και προκαλεί λόγω της κλίμακας της χρησιμοποιούμενης υποδομής σημαντικές αλλοιώσεις στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον. Επειδή όμως η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού συνοδεύεται από πιθανότητες για μεγάλα οικονομικά οφέλη, αποτελεί στόχο για την περιφέρεια Ηπείρου.

Η ανάπτυξη προορισμών μαζικού τουρισμού, θα πρέπει να βασίζεται στον κατάλληλο προγραμματισμό. Πρώτα απ' όλα θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ο μαζικός τουρισμός αν σχεδιαστεί σωστά μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία. Ο μαζικός τουρισμός είναι κατάλληλος για τις παραθεριστικές περιοχές. Η ανάπτυξη προορισμών μαζικού τουρισμού είναι μια οργανωτική πρόκληση. Μπορεί να γίνει αποδεκτή η μετατροπή ορισμένων περιοχών που υπάρχουν σε επάρκεια από μεγάλες αναπτύξεις, ενώ τα εύθραυστα ή τα σπάνια οικοσυστήματα θα πρέπει με κάθε τρόπο να προστατεύονται.

Στις περιοχές υποδοχής μαζικού τουρισμού, θα πρέπει να εφαρμοστούν οι παρακάτω αρχές:

- **αξιολόγηση της φέρουσας ικανότητας**, ώστε να οριοθετηθεί το μέγιστο τουριστικό φορτίο που μπορεί να αντέξει το περιβάλλον για να μην υποβαθμιστεί.
- **διοίκηση μεταφορών – κατάρτιση ενός σχεδίου** που θα περιλαμβάνει χώρους στάθμευσης, οδικές αρτηρίες, περιορισμούς της κυκλοφορίας κ.α.
- **μάρκετινγκ και πληροφόρηση** με ένα σχέδιο για την προώθηση μόνο εκείνων των περιοχών που δεν θεωρούνται ευαίσθητες και οι οποίες δεν κινδυνεύουν να χάσουν να χάσουν την αξία τους μέσα από τη χρήση της γης.
- **διατήρηση και προσαρμογή-ελαχιστοποίηση των φθορών** που προκαλούν οι επισκέπτες μέσα από συνεχή προγράμματα διαχείρισης των φυσικών πόρων.
- **σχεδιασμός και έλεγχος της ανάπτυξης – τουριστικές εγκαταστάσεις** που να είναι έτσι σχεδιασμένες ώστε να **ενσωματώνονται ομαλά στο υπάρχον περιβάλλον**.
- **συμμετοχή της τοπικής κοινότητας** - με την ίδρυση ενός δικτύου πληροφόρησης από τους τοπικούς κατοίκους.

3.2.2 Θεματικός και Εναλλακτικός τουρισμός

Ο εναλλακτικός τουρισμός παρουσιάζει μια πιο αργή ανάπτυξη, συγκριτικά με το μαζικό τουρισμό, εξαιτίας του έντονου σχεδιασμού που απαιτείται για μια ανθεκτική αύξηση. Είναι περισσότερο ευαίσθητος στις τοπικές ανάγκες, ειδικά τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές, και αντιμετωπίζει τις οικονομικές αποδόσεις από ένα μακροπρόθεσμο πρίσμα. Εναλλακτικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που διαφοροποιείται από τις συνηθισμένες μορφές τουρισμού, είναι ένας ποιοτικά αναβαθμισμένος και ιδιαίτερα φιλόξενος τουρισμός, που με διακριτική ενσωμάτωση των φιλοξενουμένων αποφέρει οικονομικά οφέλη. Η φιλοσοφία των εναλλακτικών μορφών τουρισμού δομείται πάνω σε πέντε άξονες: την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία της κοινωνικο-πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου διακοπών, τη διασφάλιση της καλής αναψυχής των επισκεπτών, την ενεργητική συμμετοχή και δραστηριοποίηση των τουριστών και το όφελος για την τοπική οικονομία.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά στο περιεχόμενο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι το βασικό στοιχείο που διαφοροποιεί τις ειδικές μορφές τουρισμού απ' ότι άλλες μορφές τουριστικής ζήτησης, δεν είναι τόσο η αιτία του κινήτρου, αλλά κυρίως η μορφή της οργάνωσης και λειτουργίας των μορφών αυτών.

Οι επιμέρους εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν μεγάλη δυνατότητα ανάπτυξης στην Ήπειρο είναι: τουρισμός φύσης (οικοτουρισμός – αγροτουρισμός), θαλάσσιος τουρισμός, αθλητικός, πολιτισμικός, εκπαιδευτικός, γαστρονομικός, συνεδριακός, αστικός, θρησκευτικός, ιαματικός.

3.2.2.1 Τουρισμός φύσης (οικοτουρισμός – αγροτουρισμός)

Ο **οικοτουρισμός**, δηλαδή ο τουρισμός που αξιοποιεί τους πολιτιστικούς πόρους και τους πόρους του φυσικού περιβάλλοντος, αποτελεί μία ταχύτατα αναπτυσσόμενη και οικονομικά αποδοτική αγορά του τομέα του τουρισμού παγκοσμίως. Ο οικοτουρισμός προσελκύει επισκέπτες βασιζόμενος στην μοναδικότητα ενός οικοσυστήματος και στοχεύει στο σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος, στηρίζοντας την οικονομία της τοπικής κοινωνίας. Για τους επισκέπτες, ο οικοτουρισμός προσφέρει διασκέδαση, μέσω της οργάνωσης δραστηριοτήτων αναψυχής, και συμβάλλει στην ανάπτυξη της περιβαλλοντικής τους ευαισθητοποίησης, προωθώντας δραστηριότητες περιβαλλοντικές

γνώσης και προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Ο οικοτουρισμός σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) ακολουθεί σαφείς διαδικασίες που:

1. εξασφαλίζουν την προγενέστερη ενημερωμένη συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων, μέσα από ίση, ενεργή και αποτελεσματική συμμετοχή
2. προάγουν την όλη διαδικασία για τους γηγενείς λαούς και την τοπική κοινότητα να ελέγχουν και να διατηρήσουν τα ιδιαίτερα στοιχεία συμπεριφοράς και κουλτούρας.

Αγροτουρισμός, είναι η ειδική μορφή τουρισμού υπαίθρου στην οποία οι προσφέροντες τις υπηρεσίες ύπνου, εστίασης και αναψυχής είναι κατ' επάγγελμα (όχι υποχρεωτικά κύριο) αγρότες. Οι υπηρεσίες αυτές μπορεί να παρέχονται είτε μέσα στην αγροτική εκμετάλλευση είτε όχι.

Ο Τουρισμός Φύσης αναπτύσσεται στον ορεινό χώρο και σε ενδιαφέρουσες περιβαλλοντικά περιοχές όπως περιοχές του δικτύου Φύση (NATURA) 2000, και Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους (Τ.Ι.Φ.Κ.), δάση καθώς και σε περιοχές του αγροτικού χώρου που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τον τουρισμό.

Η Περιφέρεια Ηπείρου έχει μεγάλες δυνατότητες για την ανάπτυξη τουρισμού Φύσης διότι διαθέτει σημαντικό αριθμό ευαίσθητων ή/και προστατευόμενων περιοχών, στις οποίες περιλαμβάνονται εθνικοί δρυμοί, περιοχές RAMSAR, περιοχές υποψήφιες για ένταξη στο Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Προστατευόμενων Περιοχών NATURA 2000, μνημεία φύσης, προστατευόμενα τοπία – αισθητικά δάση, περιοχές ειδικής διατήρησης SPA και υγρότοπους και περιοχές CORINE.

Ειδικότερα ο επισκέπτης θα μαγευτεί από την επίσκεψή του στον Εθνικό Δρυμό Βίκου Αώου, στην Βάλια Κάλντα, στο Αμβρακικό Κόλπο με τις λιμνοθάλασσές του όπου μπορεί να δει δελφίνια, θαλάσσιες χελώνες, σπάνια είδη υδρόβιων πουλιών, στον ποταμό Καλαμά και στο Έλος Καλοδίκι κ.α

Η περιήγηση στη φύση είναι δυνατή καθ όλη τη διάρκεια του έτους και μπορεί να συνδυαστεί και με τη γνωριμία της τοπικής κοινωνίας.

Για την ανάπτυξη του Τουρισμού Φύσης στην Περιφέρεια Ηπείρου επιβάλλεται:

- Η καθιέρωση ενός συστήματος ιεράρχησης των περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών που μπορούν να αξιοποιηθούν τουριστικά με κατά περίπτωση κριτήρια που θα αφορούν στις επιτρεπόμενες δραστηριότητες σε κάθε περιοχή.

- Δράσεις ανάδειξης προστατευόμενων περιοχών που διαθέτουν σχετικούς πόρους (φύση, τοπίο), ως πόλων ανάπτυξης τουρισμού φύσης ευρύτερης ακτινοβολίας.
- Η καθιέρωση τοπικών δικτύων, διαδρομών - μονοπατιών, πολυθεματικού χαρακτήρα με έμφαση στη φυσιολατρική διάσταση.
- Η σήμανση των διαδρομών σύμφωνα με τις προδιαγραφές που ισχύουν στην Ε.Ε. και η έκδοση χαρτών ορεινής περιήγησης.
- Ο εμπλουτισμός των διαδρομών με εναλλακτικές δραστηριότητες (πίστες mountain bike, ιππασία) και η ένταξη σε αυτές, παραδοσιακών οικισμών με υποδομές εστίασης και αναψυχής.
- Η διατήρηση και ανάδειξη των στοιχείων του παραδοσιακού τρόπου ζωής.
- Η δημιουργία ή/και αναβάθμιση υποδομών παρατήρησης και ερμηνείας της φύσης (π.χ. παρατηρητήρια, κέντρα ενημέρωσης επισκεπτών, μουσεία και ορειβατικά καταφύγια).

Ειδικότερα για την προώθηση του αγροτουρισμού επιβάλλεται:

- Ενίσχυση των δράσεων ανακαίνισης παραδοσιακών ή εγκαταλελειμμένων κτιρίων και οικισμών ή συνόλων οικισμών με στόχο τη διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς.
- Διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την αγροτουριστική κατανάλωση (σύμφωνα τοπικής ποιότητας, κλπ).
- Ενίσχυση του γαστριμαργικού τουρισμού με δράσεις προώθησης της ελληνικής μεσογειακής κουζίνας και των επιμέρους εκδοχών της ως σημαντικού τουριστικού πόρου.
- Προώθηση της εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας καθώς και τοπικά μεταποιημένων προϊόντων ποιότητας.
- Ενίσχυση του προσανατολισμού των συνεχιζόμενων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για τον αγροτικό χώρο (Leader, ΟΠΑΑΧ) προς μια ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη.

3.2.2.2 Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός ορίζεται ως η τουριστική μορφή που περιλαμβάνει δραστηριότητες και παροχή υπηρεσιών σε θαλάσσιο χώρο. Οι υπηρεσίες και οι δραστηριότητες αυτές θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο και βασικό στοιχείο της τουριστικής μορφής και όχι μέσο για την πραγματοποίηση των διακοπών. Στη διεθνή βιβλιογραφία ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται κυρίως στις κρουαζιέρες και στο

yachting (περιηγήσεις με ιστιοφόρα και yacht). Ωστόσο, στο πλαίσιο του θαλάσσιου τουρισμού μπορεί να ενταχθούν και αθλητικές δραστηριότητες ομαδικού ή αρμονικού χαρακτήρα όπως: η ιστιοσανίδα, το θαλάσσιο σκι, το τζετ σκι, καθώς και οι καταδύσεις και το ψαροντούφεκο κ.α. Οι θαλάσσιες αθλητικές δραστηριότητες μπορούν να ενταχθούν στο θαλάσσιο τουρισμό, μόνο αν αποτελούν βασικό στοιχείο των διακοπών και σκοπό του ταξιδιού.

Για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού απαιτείται:

- Κατασκευή μαρίνων
- Επέκταση των ήδη υπάρχουσών υποδομών
- Ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών στις υπάρχουσες εγκαταστάσεις
- Δημιουργία Οργανωμένων Κέντρων Κατάδυσης

3.2.2.3 Αθλητικός Τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός παρουσιάζει άνθηση τα τελευταία χρόνια και συναντάται σε πολλές μορφές. Η Ήπειρος έχει πολλές δυνατότητες για ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων τόσο στο θαλάσσιο όσο και στον ορεινό χώρο.

Αθλητικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο θαλάσσιο χώρο της Ηπείρου είναι:

- Ιστιοσανίδα: Στην Π.Ε Πρέβεζας, στις παραλίες Λύχνος, Βάλτος, Καστροσυκιά, Κανάλι
- Αλεξίπτωτο: Στην Π.Ε Πρέβεζας, στις παραλίες Λύχνος, Βάλτος
- Καταδύσεις: Στην Π.Ε Πρέβεζας, στην παραλία Παντοκράτορας, δυτικά του Ακρωτηρίου Κελήδιο, γύρω από το κάστρο της Πάργας, στη νησίδα Άγιος Νικόλαος στην Πάργα, σε νησίδα κοντά στη νήσο Παναγιά, στη Λυγιά, στην Καστροσυκιά και γενικά σε όλες τις παραλίες του νομού.
- Beach volley: Στην Π.Ε Πρέβεζας, στις παραλίες Βράχος, Αμμουδιά, Κανάλι, Καστροσυκιά, Μονολίθι
- Θαλάσσια παιχνίδια: Στην Π.Ε Πρέβεζας, στις παραλίες Βάλτος, Αμμουδιά, Καστροσυκιά, Λύχνος και στην παραλία της Πάργας

Αθλητικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στον ορεινό χώρο της Ηπείρου είναι:

- Αναρρίχηση: Στην Π.Ε Ιωαννίνων, στα Ζαγόρια, στην Κόνιτσα, στο Μαυροβούνι στην Κλειδωνιά, στην Γκαμήλα, στην Τσούκα Ρόσσα, στην Αστράκα.
- Ορεινή πεζοπορία: Στην Π.Ε Ιωαννίνων, στο όρος Νεμέρτσικα, στο δάσος Μπούνας, στα Τζουμέρκα (Καταφίδι, Στρογγούλα, Ρόκα κα)
- Σκι και ακραία σπορ στα χιόνια όπως extreme speed, speed ski, snowboard: Στην Π.Ε Ιωαννίνων, στο χιονοδρομικό κέντρο Καρακόλι, στο χιονοδρομικό κέντρο του Προφήτη Ηλία και στο Ανήλιο
- Αλεξίπτωτο πλαγιάς: Στην Π.Ε Ιωαννίνων, στους Ασπραγγέλους Ζαγορίου και από πολλά άλλα σημεία στους ορεινούς όγκους του Ζαγορίου.
- Ιππασία: Στην Π.Ε Άρτας στο όρος Γκορίλα (Τζουμέρκα)
- Ποδήλατο βουνού: Στην Π.Ε Ιωαννίνων, στο όρος Μπισικέλι, στα χωριά του Ζαγορίου και στην περιοχή των Κατσανοχωριών
- Εξερεύνηση και προσπέλαση απρόσιτων περιοχών
- Κανό (Canoeing), Καγιάκ (Kayak): Στον ποταμό Αχέροντα, στον ποταμό Βοιδομάτη, στη λίμνη Παμβώτιδα
- Rafting, Monoraft: Κατάβαση του ποταμού Αώου, του ποταμού Αράχθου
- Κωπηλασία: Στη λίμνη Παμβώτιδα

Άλλες δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί σε μικρό βαθμό στην Ήπειρο ή δύναται να αναπτυχθούν, ώστε να δοθεί μια επιπλέον ώθηση στη ροή επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου είναι:

- Διάσχιση φαραγγιών (canyoning) και προσανατολισμός (orienteering)
- Αναρρίχηση (Climbing), Καταρρίχηση (Rappel)
- Πτώσεις με αλεξίπτωτο
- B.A.S.E jump δηλαδή πτώσεις από γέφυρες, απομακρυσμένες πλαγιές βουνών κλπ.
- Bungee jumping είναι η πτώση στο κενό με δεμένα πόδια από τους αστραγάλους με ελαστικό ιμάντα, ο οποίος αποσβένει την πτώση και συγγρατεί τον άλτη πριν πλησιάσει στο έδαφος ή σε οποιαδήποτε άλλη επιφάνεια (π.χ. θάλασσα, ποτάμι, λίμνη)
- Speedsailing , πρόκειται για ιστοσανίδα για ξερές και επίπεδες επιφάνειες με την προσαρμογή τροχών στη βάση της σανίδας.
- Αιωρόπτερα
- Αυτόγυρο
- Ανεμοπλάνο

Για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Ήπειρο απαιτείται:

- Η ενίσχυση των υφιστάμενων αθλητικών διοργανώσεων (κωπηλατικοί αγώνες στα Ιωάννινα, αγώνες beach volley στην Πρέβεζα κ.λπ.).
- Η ανάπτυξη προπονητικών κέντρων σε περιοχές του ορεινού και ημιορεινού χώρου που διαθέτουν ικανοποιητική πρόσβαση και ξενοδοχειακή υποστήριξη καθώς επίσης σε παραθαλάσσιες και παραλίμνιες περιοχές για τα αθλήματα του θαλάσσιου σκι, ιστιοδρομίες, κ.λπ.
- Η προώθηση της σύνδεσης δράσεων αθλητικών φορέων (συλλόγων και σωματείων) με την τουριστική δραστηριότητα.

3.2.2.4 Πολιτισμικός Τουρισμός

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού όταν αναφερόμαστε στον πολιτιστικό τουρισμό εννοούμε κατά κύριο λόγο τη μετακίνηση ατόμων με πολιτιστικά κίνητρα, που περιλαμβάνουν εκπαιδευτικές και πολιτιστικές περιηγήσεις, ταξίδια σε φεστιβάλ, επισκέψεις σε ιστορικά μνημεία, ενδιαφέρον για τον λαϊκό πολιτισμό και προσκύνημα. Από τον πιο πάνω ορισμό προκύπτει ότι αυτή η μορφή τουρισμού μπορεί να αναπτυχθεί στην περιοχή της Ηπείρου διότι η περιοχή διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις.

Ο επισκέπτης της Ηπείρου θα δυσκολευθεί να επιλέξει συγκεκριμένους αρχαιολογικούς χώρους και διαδρομές, γιατί η περιφέρεια είναι διάσπαρτη με λείψανα όλων των περιόδων των ιστορικών χρόνων.

Το πολυθρύλητο Κάστρο των Ιωαννίνων με τις δυο ακροπόλεις, η Μονή Φιλανθρωπινών ένα από τα σημαντικότερα μεταβυζαντινά μνημεία της Ελλάδας στο Νησί της Παμβώτιδας, ο παγκοσμίου φήμης αρχαιολογικός χώρος της Δωδώνης στα Ιωάννινα, όπου σώζεται ένα από τα μεγαλύτερα αρχαία θέατρα, τα ερείπια της πρωτεύουσας των Μολοσσών Πασαρώνας και άλλων μικρότερων οικισμών, τα λαογραφικά και ιστορικά μουσεία σε όλη την Ήπειρο, το θρυλικό Γεφύρι της Αρτας, η Αρχαία Αμβρακία, η αρχαία Νικόπολη και η αρχαία Κασσώπη στην Πρέβεζα, η χώρα του Αιδωνέος – Άδη με το Νεκρομαντείο στις όχθες του ποταμού Αχέροντα γεμάτο μύθους και θρύλους από τα βάθη των αιώνων, τα Ενετικά κάστρα, οι Βυζαντινές και μεταβυζαντινές εκκλησίες στην Άρτα και τα αμέτρητα γραφικά μοναστήρια είναι κάποια από τα πολιτισμικά αξιοθέατα που θα καθηλώσουν τον επισκέπτη.

Για την ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού στην Ήπειρο απαιτείται:

- Η ιεραρχημένη αναβάθμιση και διασύνδεση του μουσειακού, μνημειακού, αρχαιολογικού και λαογραφικού κεφαλαίου της Ηπείρου.

- Η διατήρηση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και ειδικότερα των ιστορικών κέντρων των πόλεων αλλά και μεμονωμένων κτιρίων τα οποία θα πρέπει με κατάλληλα μέτρα να αναζωογονηθούν (ανακαινίσεις κτιρίων, πεζοδρομήσεις και διαμορφώσεις χώρων).
- Η εξασφάλιση της προσβασιμότητας, της επισκεψιμότητας και οργάνωσης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και υποστήριξη τους με κατάλληλα έργα υποδομών. Ένταξη τους σε τουριστικά δίκτυα.
- Η δημιουργία μουσείων και θεματικών πάρκων συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών για την ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων και ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής.
- Η ενίσχυση δράσεων για τη δημιουργία πολυχώρων ψηφιακής αναπαράστασης ιστορικών, μυθολογικών και άλλων πολιτιστικών σεναρίων.
- Η ενίσχυση, προβολή και καθιέρωση φεστιβάλ, πολιτισμικών θεσμών και άλλων σχετικών εκδηλώσεων.
- Η ανάπτυξη του γαστριμαργικού τουρισμού και η ένταξή του στο τουριστικό προϊόν (ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων, συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας τους και πιστοποίησης της αξίας και της μοναδικότητάς τους).

3.2.2.5 Εκπαιδευτικός Τουρισμός

Ο εκπαιδευτικός τουρισμός απευθύνεται σε τουρίστες κυρίως νέους, των οποίων τα κίνητρα είναι συνυφασμένα είτε με απόκτηση ειδικών γνώσεων είτε με επιμόρφωση σε κάποια ειδικά θέματα άμεσου ενδιαφέροντος που αναζητούν τον εμπλουτισμό της γνώσης τους και των εμπειριών τους.

Εκπαιδευτικός τουρισμός είναι το είδος εκείνο που συνδέεται με την επίσκεψη και εκπαίδευση σχολείων όλων των βαθμίδων και ειδικών ομάδων επισκεπτών σε τόπους με έντονο αρχαιολογικό, θρησκευτικό, πολιτιστικό και φυσικά περιβαλλοντικό-οικολογικό ενδιαφέρον. Η μορφή αυτή τουρισμού αποκτά μεγάλη σημασία γιατί αναδεικνύει και ενισχύει την πολιτιστική ταυτότητα και την ευαισθητοποίηση σε περιβαλλοντικά θέματα με την ενεργή συμμετοχή επισκεπτών και φορέων.

Για τον εκπαιδευτικό τουρισμό δεν απαιτείται δημιουργία ειδικής υποδομής. Μπορεί να λειτουργήσει θετικά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε περιοχές που διαθέτουν πόρους ιδιαίτερου φυσικού κάλους, καθώς και πλούσιο πολιτισμό και λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς τον οικοτουρισμό και τον αγροτουρισμό.

Έτσι στην Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας, στο πρότυπο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη λίμνη Ζηρού οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν την πλούσια χλωρίδα και πανίδα της περιοχής. Αποτελεί ένα ζωντανό βιωματικό σχολείο για το περιβάλλον και υπάρχει η δυνατότητα να φιλοξενηθεί ικανός αριθμός μαθητών. Διαθέτει αίθουσες διδασκαλίας, ηλεκτρονικούς υπολογιστές και σύγχρονα εποπτικά μέσα.

Επιπλέον, στο χωριό Στρογγυλή υπάρχουν α) το Κέντρο Υγροτόπων Ροδιάς όπου ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί για τις αξίες του υγροτόπου, τα πουλιά, τα ψάρια και τα μνημεία της περιοχής και να περιηγηθεί με σκάφη στον υγρότοπο της Ροδιάς και β) το Παρατηρητήριο της Στρογγυλής, στο λόφο της Αγίας Αικατερίνης όπου υπάρχει μόνιμη έκθεση με πληροφορίες για την οικολογία των καλαμιώνων και των οργανισμών που ζουν στα έλη και στους γύρω λόφους. Για να καταστεί επισκέψιμο απαιτείται συντήρηση των εκθεμάτων, καθαρισμός του περιβάλλοντος χώρου και επάνδρωση. Η θέση ενδείκνυται και για παρατήρηση φύσης. Είναι μια καλή ευκαιρία να γνωρίσει ο επισκέπτης μοναδικά τοπία και σπάνιες μορφές ζωής.

Στην Περιφερειακή Ενότητα Άρτας, στο Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης Σαλαώρας υπάρχει έκθεση για το ανθρωπογενές και το φυσικό περιβάλλον του Αμβρακικού, ανάγλυφος χάρτης της περιοχής, δυνατότητα προβολής ζωντανής εικόνας από την αποικία των αργυροπελεκάνων (*Pelecanus crispus*), εκθεσιακή παρουσίασή τους και οπτικοακουστικό υλικό για την ενημέρωση των επισκεπτών σε ιστορικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά θέματα για την ευρύτερη περιοχή του Αμβρακικού κόλπου. Για να καταστεί επισκέψιμο απαιτείται συντήρηση των εκθεμάτων και επάνδρωση.

Επιπλέον, στο Κέντρο Περιβάλλοντος Κόμπραινας στεγάζονται το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αμβρακικού, η Αίθουσα Περιβαλλοντικής Αγωγής και το Μουσείο Αλιευτικών Σκαφών και Αλιείας της περιοχής του Αμβρακικού. Στο μικρό σπίτι του φαροφύλακα, που βρίσκεται δίπλα στον εντυπωσιακό πετρόκτιστο φάρο (αρχών του 19ου αι.), μόλις 1,5 χλμ από το Κέντρο στεγάζεται το μουσείο του Φάρου. Η θέση ενδείκνυται για παρατήρηση φύσης διότι δίνεται στον επισκέπτη η δυνατότητα πανοραμικής θέας του υγροτόπου

Στην Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας διαθέτει αίθουσα προβολών και σεμιναρίων, εργαστήριο Βιολογίας, βιβλιοθήκη, δύο αίθουσες διδασκαλίας και εργασιών των ομάδων, αίθουσα μουσικοκινητικής αγωγής και έκφρασης, αίθουσα Η/Υ, γραφεία, εκθεσιακό χώρο και χώρο υποδοχής, αύλειο χώρο και κήπο.

Οι επισκέψεις στις αρχαιότητες που αφθονούν στην περιφέρεια Ηπείρου, θα ήταν μια πολύ καλή ευκαιρία για τους μαθητές, να ξεναγηθούν σε περιοχές με μυθολογική και ιστορική σημασία.

Μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου είναι:

1. Δημιουργία ενός οδηγού των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με πληροφορίες για τη λειτουργία τους, διευθύνσεις, τηλέφωνα, ηλεκτρονικές διευθύνσεις κλπ. Ο οδηγός αυτός θα αποστέλλεται με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στα σχολεία όλης της Ελλάδας.
2. Πραγματοποίηση των απαραίτητων συντηρήσεων των εκθεμάτων των Κέντρων και του περιβάλλοντος χώρου τους προκειμένου να λειτουργούν άρτια.
3. Προώθηση διήμερων και τριήμερων προγραμμάτων επίσκεψης σχολείων στην περιφέρεια Ηπείρου μέσα από τις οποίες θα δίνονται κατευθύνσεις για το πώς μπορούν να συνδυάσουν τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα της εκδρομής τους με διασκέδαση και γνωριμία της περιοχής.
4. Δημιουργία προγραμμάτων επίσκεψης που να απευθύνεται σε σχολεία του εξωτερικού και προώθησή τους μέσω των τοπικών γραφείων του ΕΟΤ
5. Ενίσχυση των προγραμμάτων ανταλλαγής μαθητών/σπουδαστών
6. Έμφαση στις «αδερφοποιημένες πόλεις» και προώθηση προγραμμάτων επισκέψεων.

3.2.2.6 Γαστρονομικός Τουρισμός

Ο όρος «Γαστρονομία» σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ χρησιμοποιείται για να περιγράψει μονολεκτικά το καλό φαγητό σε συνδυασμό με το καλό ποτό και ό,τι συνδέεται με αυτά στο επίπεδο μιας εμπειρίας. Πιστεύουμε ότι αξίζει και πρέπει να προωθήσουμε το καλό, αυθεντικό, «τίμιο» Ηπειρώτικο φαγητό.

Η σχέση της γαστρονομίας με τον τουρισμό είναι αρκετά σύνθετη, αφού το φαγητό υπεισέρχεται στην ταξιδιωτική εμπειρία με διάφορους τρόπους.

Πιο συγκεκριμένα:

- Η προσφορά καλής κουζίνας αποτελεί απόλαυση, εμπειρία, τμήμα της πολιτιστικής ταυτότητας ενός τόπου και συγκεκριμένα της ηπειρωτικής κουζίνας και συνεπώς, μια σημαντική πηγή ικανοποίησης για κάθε τουρίστα, ανεξάρτητα εάν έχει ή δεν έχει κάποιο ειδικό ενδιαφέρον για τη γαστρονομία.

- Αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των καταναλωτών που επιθυμούν να μάθουν περισσότερα για την τοπική γαστρονομία, χωρίς απαραίτητα αυτό να αποτελεί το κύριο ταξιδιωτικό τους κίνητρο.
- Υπάρχουν τουρίστες που έχουν ως αποκλειστικό ταξιδιωτικό κίνητρο την άσκηση δραστηριοτήτων γαστρονομικού ενδιαφέροντος. Αυτή η μορφή τουρισμού ορίζεται ως γαστροτουρισμός. Οι «γαστροτουρίστες» ταξιδεύουν με σκοπό να ανακαλύψουν νέες γεύσεις και να απολαύσουν τοπική ή/και υψηλού επιπέδου γαστρονομία, εμβαθύνοντας παράλληλα στην ιστορία και τις παραδόσεις του προορισμού. Εξειδικευμένες επιχειρήσεις (θεματικοί tour operators, ειδικευμένα ξενοδοχεία κ.λ.π.) καλύπτουν αυτή την αυξανόμενη ζήτηση για γαστρονομικά ταξίδια.
- Ορισμένες μορφές τουρισμού, όπως ο τουρισμός ευεξίας και ο αγροτουρισμός, προάγουν την ενασχόληση με πτυχές της γαστρονομίας π.χ. με την προσφορά διαιτητικής κουζίνας, την προβολή της υγιεινής διατροφής και την καλλιέργεια τοπικών προϊόντων.

Συνεπώς η γαστρονομία υπεισέρχεται με διττό τρόπο στη συζήτηση για τον τουρισμό:

- αναβαθμίζει την ταξιδιωτική εμπειρία για όλους ανεξαιρέτως τους τουρίστες
- ελκύει εύπορους, ειδικού ενδιαφέροντος τουρίστες, τους γαστροτουρίστες.

ΗΠΕΙΡΟΣ ΤΗΣ ΓΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑΣ

Είναι γεγονός ότι η Ήπειρος διαθέτει μεγάλο πλούτο, τόσο σε γαστρονομικό πολιτισμό όσο και στην ποιότητα και αυθεντικότητα των τοπικών προϊόντων. Η μεγάλη ποικιλία πρώτων υλών που διαθέτει και ο ανεξάντλητος πλούτος των παραδοσιακών συνταγών, με σωστή προβολή δύναται να την αναδείξουν σε κορυφαίο τουριστικό προορισμό. Στην Ήπειρο η γαστρονομία έχει να επιδείξει πολλές και διαφορετικές τοπικές κουζίνες ανάλογα με την περιοχή προέλευσης και τα τοπικά προϊόντα. Τα ψαροκάικα δένουν το πρωί στην προκυμαία και απλώνουν τα καλάθια με την ψαριά τους. Φρέσκα ψάρια και θαλασσινά που σερβίρονται στις ψαροταβέρνες και τα ουζερί στα παράλια της Ηπείρου. Σαρδέλες, κέφαλοι, χταπόδια κ.α ψημένα στα κάρβουνα. Τα ντόπια λαχανικά και φρούτα οι πίτες το μέλι και τα βότανα της ηπειρώτικης γης, τα τυριά, τα αλλαντικά, το τσίπουρο, το κρασί μεταμορφώνουν τα πιάτα σε γαστριμαργικές απολαύσεις.

Το πρόβλημα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε, δεν είναι να πείσουμε τον τουρίστα καταναλωτή να επισκεφθεί τη χώρα μας, για να γνωρίσει την τοπική παραδοσιακή κουζίνα. Η Ελληνική κουζίνα, η μεσογειακή διατροφή, οι πεντανόστιμοι μεζέδες είναι γνωστοί. Το πρόβλημά μας είναι το τελικό προϊόν που θα φτάσει στο πιάτο του

επισκέπτη. Οι προτηγανισμένες πατάτες, τα κατεψυγμένα ορεκτικά, το μέτριο σέρβις και οι ελλείψεις κανόνες υγιεινής δυσφημίζουν τη χώρα μας σαν τουριστικό προορισμό και έτσι χάνονται οι λάτρεις της ελληνικής μεσογειακής κουζίνας.

Για να μπορέσει η περιοχή να αναδείξει τη γαστρονομία της και τα τοπικά προϊόντα της έτσι ώστε προσελκύσει «γαστρονομικούς επισκέπτες» είναι σημαντικό να κατανοηθεί από τους ιδιοκτήτες και εργαζόμενους η ποιοτική παροχή αγαθών και υπηρεσιών.

Ειδικότερα για την προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού στην Ήπειρο απαιτούνται:

1. Η δημιουργία σήματος Ηπειρώτικης κουζίνας
2. Η καθιέρωση του Ηπειρώτικου πρωινού σε όλα τα ξενοδοχεία της Ηπείρου
3. Η σύσταση ενός γραφείου προώθησης γαστρονομικού τουρισμού

Σήμα Ηπειρώτικης κουζίνας

Για την προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού στην Ήπειρο θα ήταν σκόπιμη η δημιουργία ενός δικτύου εστιατορίων που θα λειτουργούν με συγκεκριμένες προδιαγραφές. Οι επιχειρήσεις θα χρησιμοποιούν τοπικά προϊόντα, ελαιόλαδο, φρέσκες πρώτες ύλες, τοπικά κρασιά και τσίπουρο. Για να είναι αναγνωρίσιμες προτείνεται να δημιουργηθεί ένα **σήμα Ηπειρώτικης κουζίνας**. Οι επιχειρήσεις εστίασης που θα φέρουν το σήμα θα είναι άμεσα αναγνωρίσιμες από τους επισκέπτες και η ποιοτική παροχή αγαθών και υπηρεσιών εξασφαλισμένη. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί σημαντικά η προώθηση των τοπικών προϊόντων.

Το Ηπειρώτικο Πρωινό

Η ιδέα του **Ηπειρώτικου πρωινού** σημαίνει ότι **σε ολόκληρη την Ήπειρο, στα ξενοδοχεία, θα σερβίρεται πρωινό καμωμένο κατά το μεγαλύτερο μέρος από Ηπειρώτικα προϊόντα**. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνουμε όχι μόνο τη διάδοση του γαστρονομικού πλούτου της Ηπείρου, αλλά και την άμεση ενίσχυση των τοπικών παραγωγών.

Για την προβολή και την αναγνωρισιμότητα των ξενοδοχείων που προσφέρουν Ηπειρώτικο Πρωινό θα πρέπει να γίνει:

- Καθιέρωση Συμφώνου Ποιότητας για την Ήπειρο και ειδικού Διακριτικού Σήματος
- Δημιουργία καταλόγου που θα παρουσιάζει τις επιχειρήσεις που προσφέρουν ηπειρώτικο πρωινό και τοπική κουζίνα.

Με την καθιέρωση της τοπικής κουζίνας και του Ηπειρώτικου πρωινού αναμένεται:

- Να δοθεί αναγνωρισιμότητα και προστιθέμενη αξία στα Ηπειρώτικα προϊόντα
- Να ενισχυθεί την Ηπειρώτικη παραγωγή, δημιουργώντας μια αίσθηση εμπιστοσύνης στους επισκέπτες και θα συμβάλλει στην ζήτηση των Ηπειρώτικων προϊόντων σε ολόκληρη την Ελλάδα και το εξωτερικό

Στόχος είναι η **Ήπειρος να γίνει δοκιμαστήριο των Ηπειρώτικων προϊόντων** και κανείς επισκέπτης της Ηπείρου να μην φεύγει χωρίς να εκτεθεί και να εκτιμήσει την Ηπειρώτικη γαστρονομική παράδοση.

Με την καθιέρωση του Ηπειρώτικου πρωινού ενισχύεται η προώθηση των τοπικών προϊόντων.

Γραφείο προώθησης γαστρονομικού τουρισμού

Προτείνεται η σύσταση ενός γραφείου που θα αποτελείται από προσωπικό της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής και της Διεύθυνσης Ανάπτυξης (Τμήμα Τουρισμού), το οποίο **σε άμεση συνεργασία** με τον οργανισμό/φορέα προώθησης τουρισμού και τοπικών προϊόντων Ηπείρου θα καλύψει την ανάγκη για συντονισμένη προβολή και προώθηση της Ηπειρώτικης Διατροφής και την προαγωγή των τοπικών προϊόντων, τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας, όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα και διεθνώς.

Σκοπός του γραφείου θα είναι:

- η προβολή και διάδοση των τοπικών Ηπειρωτικών προϊόντων, αλλά και η **πιστοποίηση χώρων εστίασης που προσφέρουν Ηπειρώτικη Κουζίνα,**
- η πραγματοποίηση των απαιτούμενων ενεργειών, ώστε να συμπεριληφθούν τα τοπικά προϊόντα στο επίσημο κατάλογο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σαν Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ),
- η στήριξη υφιστάμενης πρότασης να χαρακτηριστεί η Ήπειρος περιοχή ελεύθερη από γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς «GMO free»,
- η πραγματοποίηση των απαιτούμενων ενεργειών ώστε να αποκτήσουν και τα ηπειρωτικά προϊόντα σήμανση «certified»,
- η γενετική ταυτοποίηση σε είδη ψαριών (σαρδέλα, τσιπούρα, γαρίδα, κουτσομούρα, κέφαλος, πέστροφα), με βάση βιοιατρικά χαρακτηριστικά τους για την ανάδειξή τους

ως προϊόντων ονομασίας Αμβρακικού ή καινοτόμων τροφίμων με φυσική αντιοξειδωτική δράση,

- η προώθηση της Ηπειρώτικης Διατροφής ως τρόπος ζωής,
- η βελτίωση της ποιότητας των Ηπειρωτικών προϊόντων μέσω της στήριξης για τον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών παραγωγής (σε παραγωγή, μεταποίηση, διανομή),
- η προώθηση της Ηπείρου ως τόπος με καθαρό περιβάλλον και μεγάλη βιοποικιλότητα, όπου παράγονται μοναδικά, ασφαλή και υγιεινά προϊόντα,
- η προώθηση της Ηπειρώτικης Διατροφής ως αναπόσπαστο κομμάτι του Ηπειρώτικου πολιτισμού και η σύνδεση με τις τοπικές αξίες,
- η εκπαίδευση των τουριστικών μονάδων ώστε να μπορέσουν να αναδείξουν τη γεύση σε κυρίαρχο στοιχείο των πακέτων που προσφέρουν,
- η καθιέρωση του Ηπειρώτικου πρωινού στα ξενοδοχεία,
- η συμμετοχή σε εκθέσεις αγροτικών προϊόντων (τύπου agroquality festival),
- η εκπαίδευση- ενημέρωση των ιδιοκτητών και εργαζομένων στις επιχειρήσεις εστίασης για τη σημασία του γαστρονομικού τουρισμού, για θέματα ποιοτικής εξυπηρέτησης, μεσογειακής διατροφής κλπ.,
- η διοργάνωση τοπικών φεστιβάλ γαστρονομίας, διαγωνισμών μαγειρικής, για τη διάδοση παραδοσιακών συνταγών και προϊόντων,
- η υποστήριξη των μικρών τοπικών παραγωγών και οινοπαραγωγών, και των αγροτικών συνεταιρισμών που υπάρχουν στην περιοχή,
- η δημιουργία οδηγών που να διανέμονται δωρεάν όπου θα σημειώνονται τα εστιατόρια που θα φέρουν το σήμα Ηπειρώτικης κουζίνας, παραδοσιακές συνταγές καθώς και που θα βρουν οι επισκέπτες να αγοράσουν τοπικά προϊόντα,
- η συμμετοχή με διάφορους τρόπους σε εκπομπές με θέματα μαγειρικής,

Το γραφείο, σε συνεργασία με τον οργανισμό/φορέα προώθησης τουριστικού προϊόντος που προαναφέρθηκε, θα αποτελέσει την «ομπρέλα» κάτω από την οποία θα μπορέσουν να ενταχθούν όλες οι τοπικές πρωτοβουλίες που κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση. Χαράσσοντας μια κοινή και ολοκληρωμένη πολιτική, η Ήπειρος, σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς, επιχειρήσεις και πολίτες, θα δουλέψουν για την αύξηση της ζήτησης για τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες, ενώ παράλληλα θα ενισχύουν την ποιότητα της προσφοράς τους.

3.2.2.7 Γεωτουρισμός

Ο γεωτουρισμός θεωρείται μια νέα μορφή πολιτιστικό-περιβαλλοντικού τουρισμού, που μπορεί να αναπτυχθεί σε περιοχές που διαθέτουν σημαντικά γεωλογικά μνημεία, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πόλο προσέλκυσης τουριστών ειδικού ενδιαφέροντος. Κύριος στόχος του είναι η σύνδεση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος με τη γεωλογική κληρονομιά κάθε τόπου, τα πολιτιστικά μνημεία και τις παραδόσεις του.

Στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχουν αρκετές τοποθεσίες που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν μέσω αυτής της μορφής τουρισμού, οι πηγές του Αχέροντα, όμως παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Ο ποταμός Αχέροντας από τις πηγές μέχρι τις εκβολές του, δημιουργεί στο διάβα του μια εναλλαγή τοπίων με ιδιαίτερο οικολογικό και φυσιολατρικό ενδιαφέρον και ταυτόχρονα είναι συνυφασμένος με το μύθο που ήθελε τον ποταμό αυτό να οδηγεί στον Άδη. Ο ποταμός είναι πλωτός από τις εκβολές μέχρι τον Μεσοπόταμο-Νεκρομαντείο. Τόσο οι εκβολές, όσο και τα στενά του ποταμού δημιουργούν ένα αξιόλογο οικοσύστημα που έχει ενταχθεί στις περιοχές προστασίας της φύσης του Δικτύου Φύση 2000. Για την αξιοποίηση των παραπάνω περιοχών θα μπορούσε να δημιουργηθεί μουσείο Ιστορίας της περιοχής, όπου θα πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές δραστηριότητες, διοργάνωση εκδηλώσεων και διεθνών συνεδρίων κ.τ.λ.

Η ανάπτυξη του γεωτουρισμού απαιτεί τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών (ενημερωτικά περίπτερα, σήμανση διαδρομών, δημιουργία κέντρων ενημέρωσης - εκπαίδευσης κ.τ.λ. καθώς και παραγωγή γεωτουριστικών προϊόντων (ενημερωτικοί οδηγοί, αναμνηστικά είδη κ.τ.λ.). Μπορούν να σημειωθούν θετικές επιδράσεις από την ανάδειξη του γεωτουρισμού στην περιφερειακή αναπτυξιακή διαδικασία με την αύξηση των εισοδημάτων, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, τη συγκράτηση του πληθυσμού, την προσέλκυση επιστημονικού ενδιαφέροντος κ.λ.π.

Για την ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων σχετικά με το θέμα αυτό και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συστήθηκε το δίκτυο ευρωπαϊκών γεωπάρκων, στο οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα.

Το Δίκτυο των Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων αποτελείται σήμερα από 35 περιοχές που εργάζονται από κοινού για τη διατήρηση και ανάδειξη της γεωλογικής τους κληρονομιάς, μέσα από ολοκληρωμένες δράσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών τους. Το Δίκτυο δημιουργήθηκε με σκοπό την προστασία, ανάδειξη και προβολή τόσο της γεωλογικής, όσο και της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς αγροτικών περιοχών της Ευρώπης, αναπτύσσοντας και προωθώντας εκπαιδευτικές και γεωτουριστικές δραστηριότητες με υψηλές ποιοτικά προδιαγραφές.

Τα μέλη αξιολογούνται κάθε τέσσερα χρόνια από ειδικούς του Δικτύου και άλλων Διεθνών Οργανισμών με στόχο τη διασφάλιση σε κάθε περιοχή υψηλών ποιοτικών χαρακτηριστικών. Όλα τα μέλη του Δικτύου είναι αυτόματα και μέλη του Δικτύου των Παγκόσμιων Γεωπάρκων της UNESCO.

(<http://www.europeangeoparks.org/isite/home/1%2C1%2C0.asp>)

3.2.2.8 Συνεδριακός τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο. Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε έναν τόπο, διαδραματίζει η διαθεσιμότητα των απαραίτητων υποδομών και υπηρεσιών, όπως αμφιθεάτρων, εκθεσιακών χώρων, καταλυμάτων, υποδομών για καφέ και εστίαση, υπηρεσιών διερμηνείας, κλπ. Επίσης, η εύκολη πρόσβαση στον τόπο πραγματοποίησης ενός συνεδρίου ή έκθεσης είναι κρίσιμος παράγοντας για την προσέλκυση επισκεπτών.

Ο Συνεδριακός τουρισμός στην Περιφέρεια Ηπείρου αναπτύσσεται σταδιακά τα τελευταία χρόνια. Υπάρχουν οι απαιτούμενες υποδομές για την πραγματοποίηση συνεδρίων, όπως συνεδριακά κέντρα, κατάλληλα καταλύματα, οδικές συγκοινωνίες, κλπ.

Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, κομβικό σημείο στην Βορειοδυτική Ελλάδα, η επαρκής συγκοινωνιακή σύνδεση (αεροπορική και οδική), ο φυσικός πλούτος, περιοχές προστατευόμενες από την συνθήκη RAMSAR, NATURA 2000 κ.λ.π., οι ευκαιρίες για απόλαυση εκδηλώσεων σύγχρονου πολιτισμού (μουσεία, φεστιβάλ, εκθέσεις, κ.α.), η γαστρονομία, η δυνατότητα επίσκεψης αξιοθέατων, αλλά και η ύπαρξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και των Τ.Ε.Ι. Ηπείρου, συνεπικουρούν στην προοπτική της Ηπείρου για τη διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων, προσφέροντας παράλληλα υψηλές συνεδριακές υπηρεσίες, αλλά και αναψυχή.

Για την ενίσχυση του συνεδριακού – εκθεσιακού τουρισμού στην Ήπειρο απαιτούνται:

- Μέτρα για τη βελτίωση της ελκυστικότητάς των πόλεων / τουριστικών περιοχών, τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και τη δημιουργία νέων, είτε αμιγών είτε συνδυασμένων με καταλύματα υψηλών προδιαγραφών με συνεδριακά κέντρα.
- Δράσεις ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών στις υποδομές του συνεδριακού - εκθεσιακού τουρισμού.
- Προώθηση δράσεων σύνδεσης του συνεδριακού με τον εκθεσιακό τουρισμό.

3.2.2.9 Αστικός Τουρισμός

Ο αστικός τουρισμός, είναι μία εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει αρχίσει να αναπτύσσεται από την δεκαετία του '80, και μέχρι σήμερα διατηρεί αυξητικές τάσεις.

Όπως η ονομασία του φανερώνει πρόκειται για τουριστική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα κυρίως εντός αστικών και ημιαστικών κατοικημένων περιοχών. Η οικονομική του σημασία είναι τεράστια τόσο για την εθνική οικονομία της κάθε χώρας αλλά πολύ περισσότερο για την οικονομική ευμάρεια σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ενώ πολλοί αναγνωρίζουν σε αυτόν μία τάση που θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανάπτυξη των αστικών κέντρων της περιφέρειας.

Αναλυτικότερα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο αστικός τουρισμός έχει ορισμένα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Έτσι από άποψη κινήτρων αυτά εντοπίζονται σε:

1. Επαγγελματικούς λόγους (α. συνέδρια, β. Εκθέσεις)
2. Διασκέδαση – Ψυχαγωγία
3. Επίσκεψη φίλων και συγγενών

Ενώ σε ότι αφορά τα μεγέθη του μπορούμε να πούμε ότι:

1. εμφανίζει κατά κανόνα υψηλότερες κατά κεφαλή τουριστικές δαπάνες
2. έχει εκτεταμένη ποικιλία σε ό,τι αφορά τα ζητούμενα τουριστικά προϊόντα
3. εμφανίζει αδύναμη τάση εποχικότητας

Οι άνθρωποι που προτιμούν τον αστικό τουρισμό είναι:

1. μεμονωμένοι επαγγελματίες
2. αντιπροσωπείες σε συνέδρια και εκθέσεις
3. εκδρομείς του σαββατοκύριακου
4. επισκέπτες σε συγγενείς και φίλους
5. εκδρομείς ή ομάδες εκδρομέων που χρησιμοποιούν ένα αστικό κέντρο ως ορμητήριο αποδράσεων
6. τουρίστες σε περιόδους σύντομων ή μακρών διακοπών

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά τον καθιστούν ιδανικό για την ανάπτυξη κάθε πόλης, καθώς καταπολεμά την εποχικότητα, ενισχύει την ντόπια επιχειρηματικότητα και αυξάνει τις θέσεις εργασίας, και μάλιστα του ειδικευμένου προσωπικού, καθώς αποτελεί μία από τις πιο απαιτητικές μορφές τουρισμού.

Για περαιτέρω ανάπτυξη του αστικού τουρισμού στην Περιφέρεια Ηπείρου προτείνεται η κατά προτεραιότητα προώθηση δράσεων, που αφορούν στην ανάδειξη και

αναβάθμιση των ιστορικών κέντρων, μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιόλογων στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντός τους.

Περαιτέρω για την ανάπτυξη του απαιτείται η προώθηση δράσεων:

- Δικτύωσης βάσει θεματικών ενοτήτων π.χ. κοινή ιστορία, αρχιτεκτονική, τοπική παραγωγή, κ.α.
- Εμπλουτισμού παρεχόμενων υπηρεσιών και δραστηριοτήτων, όπως μουσεία, εκθετήρια, σύγχρονες εγκαταστάσεις πληροφόρησης, φεστιβάλ και άλλες θεματικές εκδηλώσεις.
- Εκσυγχρονισμού και βελτίωσης της ποιότητας του ξενοδοχειακού δυναμικού των αστικών περιοχών.
- Ενημέρωσης των επισκεπτών για τη θέση και το περιεχόμενο των τουριστικών πόρων και εξασφάλισης εύκολης πρόσβασης σε αυτούς.
- Αναβάθμισης του ρόλου των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς
- Βελτίωσης της κυκλοφορίας και της ασφάλειας των πεζών.

3.2.2.10 Θρησκευτικός Τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια εναλλακτική μορφή τουρισμού που θα μπορούσε να προσελκύσει μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Τα χαρακτηριστικά αυτής της εναλλακτικής μορφής τουρισμού είναι ότι:

- Πρόκειται για την αρχαιότερη μορφή περιηγήσεων.
- Τα βασικά χαρακτηριστικά των προσκυνητών που μετακινούνται από μέρος σε μέρος παραμένουν ίδια: ομαδικές μετακινήσεις, συνδυασμός με άλλες μορφές τουρισμού.
- Περίπου 300 εκ άνθρωποι ταξιδεύουν κάθε χρόνο σε θρησκευτικούς τόπους.
- Το 35% των ταξιδιωτικών γραφείων προσφέρει πλέον και τουριστικά προϊόντα θρησκευτικού ενδιαφέροντος.
- Η εξειδικευμένη αυτή μορφή τουρισμού παρουσιάζει ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού σε αντίθεση με τον τουρισμό αναψυχής που θεωρείται πολυτέλεια.

Στην Ήπειρο η παρουσία των εκκλησιών και ιδιαίτερα των μοναστηριών σε εύκολα προσβάσιμες περιοχές και η διάταξη τους στον χώρο διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερο δίκτυο ιερών τόπων που παρουσιάζουν σημαντικό αρχιτεκτονικό, οικολογικό και ευρύτερα πολιτισμικό ενδιαφέρον και μπορούν να αποτελέσουν τα σημεία μιας περιήγησης ανάλογου θρησκευτικού ενδιαφέροντος.

Η περιήγηση στην εκκλησιαστική αρχιτεκτονική είναι δυνατή καθ όλη τη διάρκεια του έτους και μπορεί να συνδυαστεί και με τη γνωριμία της τοπικής κοινωνίας. Παρατηρείται περισσότερο κατά την περίοδο άνοιξη με φθινόπωρο που πραγματοποιούνται πολλά πανηγύρια και ο τοπικός πληθυσμός αυξάνεται.

Οι επισκέπτες που ενδιαφέρονται για το θρησκευτικό τουρισμό είναι κυρίως Έλληνες μεγάλης ηλικίας. Όσον αφορά τους αλλοδαπούς τουρίστες αν εξαιρέσουμε τους ορθόδοξους π.χ. Βουλγάρους και Ρώσους, το ενδιαφέρον τους επικεντρώνεται σε ιστορικά στοιχεία αρχιτεκτονικής και στην επιθυμία τους για επαφή με μια διαφορετική θρησκεία από τη δική τους.

Όσον αφορά στο Θρησκευτικό τουρισμό υπάρχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης στα όρια της περιφέρειας Ηπείρου. Πολλές αξιόλογες ιστορικές και ονομαστές μονές εκκλησίες και ξωκλήσια μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών. Ειδικότερα τα μεγαλύτερα περιθώρια ανάπτυξης του θρησκευτικού τουρισμού καταγράφονται στους νομούς Άρτας και Ιωαννίνων. Στους νομούς Πρέβεζας και Θεσπρωτίας ο θρησκευτικός τουρισμός λειτουργεί συμπληρωματικά με κάποια άλλη μορφή τουρισμού.

Για την ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού στην Ήπειρο προτείνεται:

- η δημιουργία ενός ενιαίου θρησκευτικού πάρκου που να ενοποιεί το πλήθος των βυζαντινών εκκλησιών στο νομό Άρτας.
- η συγκρότηση, οργάνωση και προβολή τους σε δίκτυα
- η βελτίωση της προσβασιμότητας τους
- η διαφύλαξη των αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών των μοναστηριών από νέες μη προσαρμοσμένες στο χαρακτήρα τους κτιριακές επεκτάσεις
- η δημιουργία ενός **θρησκευτικού ημερολογίου** που θα παρουσιάζει τις κυριότερες θρησκευτικές εορτές και τα πανηγύρια καθ όλη τη διάρκεια του χρόνου το οποίο θα μπορούσε να αποσταλεί σε μητροπόλεις χριστιανικές οργανώσεις συλλόγους κλπ.
- η στήριξη δράσεων που αφορούν στην οργάνωση σχετικών εκδηλώσεων
- η προώθηση/στήριξη προγραμμάτων ανταλλαγής επισκέψεων μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων

3.2.2.11 Ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός

Παρά το γεγονός ότι στην Ήπειρο υπάρχουν αρκετές ιαματικές πηγές οι υποδομές είναι ελάχιστες. Ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί μια ήπια δραστηριότητα με πολλά περιθώρια ανάπτυξης για την Ήπειρο.

Συγκεκριμένα στην Ήπειρο έχουν καταγραφεί εικοσιεπτά (27) ιαματικές πηγές, από τις οποίες μόνο 4 είναι ανακηρυγμένες και λειτουργούσες:

- ⇒ Τα Λουτρά Καβασιλών (Π.Ε Ιωαννίνων)
- ⇒ Ατμούχες πηγές Αμάραντου στην Κόνιτσα (Π.Ε Ιωαννίνων)
- ⇒ Ιαματικές πηγές Χανόπουλου στην περιοχή Βλαχέρνας Άρτας (Π.Ε Άρτας)
- ⇒ Ιαματικές πηγές Παλιοσάραγα στην Πρέβεζα (Π.Ε Πρέβεζας)

Ο ιαματικός τουρισμός είναι δυνατό να συμβάλει πολύ θετικά στην τοπική ανάπτυξη και μάλιστα όταν δίνεται έμφαση στην ευεξία θα μπορούσε να αποτελέσει ισχυρό παράγοντα ανάπτυξης. Ο Τουρισμός Ευεξίας θεωρείται ο πλέον ταχύτατα αναπτυσσόμενος τομέας του τουρισμού υγείας. Η αλματώδης ανάπτυξη του τουρισμού ευεξίας, βασίζεται στην σύγχρονη τάση του καταναλωτή για αναζήτηση ενός πιο υγιεινού τρόπου ζωής, καθώς και στην επιθυμία του να «δραπετεύσει» έστω και για λίγο από την καθημερινότητα και το στρες των πόλεων.

Βασικός συντελεστής στην ταχύτατη ανάπτυξη του τουρισμού ευεξίας είναι η εφαρμογή υπηρεσιών που βασίζονται στην φιλοσοφία του spa.

Υπηρεσίες spa με την κλασσική τους έννοια, είχαν ως βασικό συστατικό των υπηρεσιών τους το νερό μιας ιαματικής πηγής. Αργότερα ενσωματώθηκε στην έννοια και η χρήση του θαλασσινού νερού. (Θαλασσοθεραπεία).

Προτείνεται η ιεραρχημένη αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων με σκοπό την ανάπτυξη κέντρων θερμαλισμού με κριτήρια:

- Την αξία / ιαματικότητα (με βάση σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα) σε συνδυασμό με την επάρκεια του φυσικού πόρου για τη βιωσιμότητα της επένδυσης.
- περαιτέρω αξιοποίηση των ιαματικών πηγών ως νέο τουριστικό προϊόν
- Το βαθμό χωροταξικής ένταξης τους σε περιοχές που παρουσιάζουν ευρύτερο τουριστικό ενδιαφέρον.
- Την προσβασιμότητα της περιοχής και την υποστήριξη της με σύγχρονη τεχνική και κοινωνική υποδομή.
- Τη δυνατότητα υποστήριξης με ξενοδοχειακές υποδομές

Επιπρόσθετα απαιτείται:

Η λήψη μέτρων για τη διαφύλαξη του φυσικού πόρου (πηγών) από τη ρύπανση και γενικότερα κάθε είδους υποβάθμιση προερχόμενη από κατασκευή τεχνικών έργων, κ.λπ. και

η συνεχής παρακολούθηση της ποιότητας των ιαματικών μέσων, η ανάπτυξη σχετικής επιστημονικής έρευνας / τεκμηρίωσης των θεραπευτικών ιδιοτήτων σε συνδυασμό με τις εφαρμοζόμενες τεχνικές και εκπαίδευση / εξειδίκευση επιστημονικού και μη προσωπικού.

3.3. Αναβάθμιση και ανάδειξη του Τουριστικού Προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου – Ενίσχυση της Προσβασιμότητας

Επειδή η προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου είναι πρωταρχικής σημασίας και θα συνεισφέρει στην αύξηση των τουριστικών εισροών και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου πρέπει να ενισχυθεί από μια σειρά μέτρων, τα οποία είναι:

1. Επιτάχυνση των αναπτυξιακών έργων και έργων υποδομής που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου
2. Ενίσχυση της προσβασιμότητας της Ηπείρου
3. Ανάπτυξη διαδραστικών μέσων τουριστικής ανάπτυξης

3.3.1 *Επιτάχυνση των αναπτυξιακών έργων, έργων υποδομής και ιδιωτικών πρωτοβουλιών που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου*

Άμεση προτεραιότητα για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ήπειρο είναι η δημιουργία υποδομών, μεγάλων και μικρών έργων, για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε περιοχές που παρουσιάζουν τουριστικό ενδιαφέρον, για την κάλυψη βασικών αναγκών των κατοίκων και των επισκεπτών των περιοχών αυτών και την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Για τη χωροθέτηση των υποδομών θεωρείται επιτακτική η ανάγκη υλοποίησης **Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για τον τουρισμό**, συμπληρωματικό του Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδίου της Ηπείρου.

Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης

Το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης, το οποίο θα εξειδικεύει το Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο, ως εργαλείο για τον ορισμό του τρόπου και της έντασης κατανομής των αναπτυξιακών τάσεων και πιέσεων στην εδαφική επικράτεια της Ηπείρου αναφορικά με την τουριστική ανάπτυξη.

Το σχέδιο αυτό **θα θέσει και συγκεκριμενοποιήσει στο γεωγραφικό χώρο το πρόγραμμα για την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου**. Θα θέτει τις βάσεις σε μια προοπτική 20ετίας για την εφαρμογή αναπτυξιακής στρατηγικής προσδιορίζοντας με ακρίβεια τους τρόπους **χωρικής κατανομής των αναπτυξιακών παρεμβάσεων** μέσω του προσδιορισμού των χρήσεων γης.

Με αυτόν τον τρόπο:

- Θα τεθεί ένα τέρμα στην αυθαιρεσία στη χρήση γης, σε καταπατήσεις και στη **συνύπαρξη ασύμβατων μορφών δόμησης** (πχ ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και βιομηχανικές εγκαταστάσεις, ή κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις). Μεγάλα χωροθετικά ζητήματα που αφορούν στις καλλιεργητικές εκτάσεις, δασικές εκτάσεις, κτηνοτροφικές εκτάσεις, χώρους τουριστικής αξιοποίησης, στην ολιστική και βιώσιμη διαχείριση της παράκτιας ζώνης, σε χώρους ολοκληρωμένης διαχείρισης των αστικών απορριμμάτων, στη χωροθέτηση φωτοβολταϊκών πάρκων, μαρίνων, δικτύων και σταθμών μεταφοράς ενέργειας, κ.τ.λ., θα επιλυθούν με ξεκάθαρο τρόπο.
- Θα προσδιοριστούν με ακρίβεια και με ορθολογικό τρόπο **χρήσεις γης** και οι **επιθυμητές λειτουργίες** σε κάθε περιοχή της Ηπείρου καθώς και η **συμβατότητά** τους.
- Η ίδια η οριστικοποίηση ενός Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για τον Τουρισμό έχει αναπτυξιακό χαρακτήρα, καθώς θα επιφέρει ένα **ξεκαθάρισμα στην αναπτυξιακή προοπτική κάθε περιοχής**, θα απλουστεύσει διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης και θα προκαλέσει επενδύσεις.
- Θα κατοχυρωθεί ένα **οργανωμένο και απαράβατο σχέδιο προστασίας και ανάδειξης του περιβάλλοντος** καθώς η περιβαλλοντική μέριμνα θα έχει συγκεκριμενοποιηθεί και αποτυπωθεί με απόλυτο τρόπο μέσα στο Σχέδιο.
- Το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τον Τουρισμό σε συνδυασμό με το Περιφερειακό Χωροταξικό **θα καταλείψει τις δυνατότητες, τις προοπτικές και τις επιβαρύνσεις μέσα στη χωρική επικράτεια της Ηπείρου** κατά τρόπο ισόρροπο, βιώσιμο και αποτελεσματικό.

Το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τον Τουρισμό θα αποτελέσει την εδραία βάση πάνω στην οποία θα χαραχθεί κάθε αναπτυξιακή δράση για την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου.

Θεωρούμε προϋπόθεση την υλοποίηση του Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για τον Τουρισμό για να θέσουμε τις βάσεις για τη μακρόπνοη και αειφόρο τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου.

Οι πολίτες συναποφασίζουν τη διαμόρφωση του χωροταξικού σχεδίου

Στη βιωσιμότητα οποιασδήποτε πολιτικής ή σχεδιασμού συμβάλλει και ο τρόπος κατανομής των εξουσιών εκπόνησης και έγκρισης των διαφόρων τύπων Σχεδίων Ανάπτυξης. Γι' αυτό θα επιδιωχθεί η **συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών,**

Περιφερειακών Ενοτήτων, Δήμων και Φορέων στην ευθύνη του σχεδιασμού του μέλλοντος των περιοχών τους, δίνοντάς τους την ευκαιρία να ενημερωθούν και να συνεισφέρουν στην τελική μορφή του Ειδικού Χωροταξικού Σχεδίου για την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου.

- Θεωρούμε ως **απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης τη συμμετοχή των πολιτών και των φορέων** στη διαμόρφωση και στην εφαρμογή των χωροταξικών και των πολεοδομικών αποφάσεων. Οι διαδικασίες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού πρέπει να βασίζονται σε δημοκρατικές κοινωνικές διαδικασίες όπου οι συνθήκες διαφάνειας και συμμετοχικότητας βελτιώνουν τόσο την ποιότητα του σχεδιασμού όσο και την κοινωνική αποδοχή των προνοιών του.
- **Διαδικασίες διαβούλευσης και δημόσιες συζητήσεις** θα διοργανωθούν προκειμένου να υποβληθούν όλες οι προτάσεις και να συνυπολογισθούν στην τελική διαμόρφωση του Σχεδίου.

Παραλλήλως, μέσα από τα προγράμματα της Περιφέρειας, των Υπουργείων, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να γίνουν **ολοκληρωμένες παρεμβάσεις** που αφορούν την κατασκευή οδικών έργων, έργων περιβάλλοντος, τουριστικών υποδομών, πολιτιστικών υποδομών, παρεμβάσεων διαμόρφωσης και ανάπλασης τουριστικών χώρων στις παραλιακές ζώνες, μονοπατιών και περιηγητικών διαδρομών στους ορεινούς όγκους και σε περιοχές NATURA. Επίσης θα ενισχυθούν αξιόλογες **ιδιωτικές πρωτοβουλίες** για την τουριστική ανάπτυξη και θα στηριχθούν και ενισχυθούν αγροκτηνοτροφικές επιχειρήσεις προκειμένου να βελτιωθούν οι υποδομές τους και να αποκτήσουν τη δυνατότητα να συμπεριληφθούν τα προϊόντα τους στον επίσημο κατάλογο του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σαν Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) και Προϊόντα Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ).

Ο καθορισμός των αναπτυξιακών έργων υποδομής που δημιουργούν προϋποθέσεις για τουριστική ανάπτυξη, αρθρώνεται σε δύο κατηγορίες δράσεων:

- I. τις **Αναπτυξιακές Δράσεις Υποδομής** (πχ συγκοινωνίες οδικές συνδέσεις, λιμάνια, μαρίνες, αεροδρόμια) οι οποίες προωθούνται με βάση βαθύ προγραμματισμό και έχουν εκτεταμένο χρονικό ορίζοντα: Στην κατηγορία αυτή το μεσοπρόθεσμο σχέδιο δεν μπορεί παρά να προωθεί την ωρίμανση μελετών και έργων για την ανάπτυξη των υποδομών μέσα από προγράμματα ευρωπαϊκών και δημοσίων επενδύσεων.

- II. **Πλέγμα Άμεσων Παρεμβάσεων:** Αφορά την υλοποίηση καίριων, άμεσων και πρακτικών παρεμβάσεων μικρής κλίμακας, προσανατολισμένων στην ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος και τη διευκόλυνση προσβασιμότητας. Με τις καίριες, και ταυτόχρονα εφικτές αυτές παρεμβάσεις θα επιλυθούν μικρής κλίμακας αλλά μεγάλης σημασίας προβλήματα, που έχουν άμεση επίδραση στην εικόνα της Ηπείρου. Ενδεικτικά αναφέρουμε: τοποθέτηση σημάνσεων, αποκατάσταση πρόσβασης σε αρχαιολογικούς χώρους, καθαρισμός περιπατητικών μονοπατιών, καθαρισμός παραλιών, δημιουργία σημείων πληροφόρησης για τους τουρίστες, κα). Οι παρεμβάσεις αυτές είναι χαμηλού κόστους, αλλά καθοριστικές για την ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος και την προσβασιμότητα

Ο σχεδιασμός αυτού του πλέγματος άμεσων παρεμβάσεων βασίζεται στην ιδέα ότι υπάρχει ένας πρακτικός τρόπος αντιμετώπισης πολλών προβλημάτων, που προϋποθέτει ΜΕΡΙΜΝΑ και παρακολούθηση, παρά μεγάλες χρηματοδοτήσεις. (Πχ η εγκατάσταση για την παροχή νερού στα σκάφη που ελλιμενίζονται στο λιμάνι της Πρέβεζας, προϋποθέτει μια μέριμνα, και συμερισμό της ανάγκης των ιστιοπλόων παρά υψηλού κόστους δαπάνη.)

Το πλέγμα αυτών των παρεμβάσεων θα έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Θα είναι καίριες και θα απαντούν στις τοπικές ανάγκες
- Θα έχουν πρακτικό χαρακτήρα
- Θα απαντούν στην οικονομική συγκυρία
- Το πλέγμα παρεμβάσεων θα ανασχεδιάζεται, αναπροσαρμόζεται και εμπλουτίζεται σε τακτική βάση, προκειμένου να ανταποκρίνεται σε ανάγκες που προκύπτουν, μέσα από τη δημιουργία μιας Δομής που θα υποδέχεται υποδείξεις (ηλεκτρονικά και τηλεφωνικά) από πολίτες και επαγγελματίες.

3.3.2 Ενίσχυση της προσβασιμότητας της Ηπείρου

Στόχος μας να **ενισχύσουμε την προσβασιμότητα της Ηπείρου, τόσο σε επίπεδο υποδομών και συγκοινωνιακής αναβάθμισης, όσο και σε επίπεδο αντίληψης.**

Το πρώτο προϋποθέτει αναπτυξιακές παρεμβάσεις και ενίσχυση των υφιστάμενων συγκοινωνιακών συνδέσεων και ενεργοποίηση νέων.

Το δεύτερο αφορά στη συστηματική γνωστοποίηση στο ευρύ κοινό των διαθέσιμων δυνατοτήτων πρόσβασης στην Ήπειρο με έμφαση στους νέους οδικούς άξονες και αλλά και στις αεροπορικές συνδέσεις μέσω Ακτίου και Ιωαννίνων.

Το βασικό μήνυμα της επικοινωνίας μας θα είναι: «**Η Ήπειρος είναι κοντά**»
Προτείνεται η προώθηση δράσεων σε δύο επίπεδα:

1)Αναπτυξιακά

- Προώθηση έργων υποδομής, (οδικές συνδέσεις, ενίσχυση και εκσυγχρονισμός λιμανιών, ενίσχυση αεροδρομίων)
- Αεροδρόμια Ακτίου Ιωαννίνων: οι Πύλες αεροπορικής σύνδεσης της Ηπείρου
Προτεραιότητά μας είναι η ενίσχυση των αεροδρομίων Ακτίου και Ιωαννίνων

Αεροδρόμιο Ακτίου

Παρά το ότι το αεροδρόμιο του Ακτίου δεν ανήκει στα διοικητικά όρια της Ηπείρου, θεωρούμε ότι πρέπει να προωθήσουμε δράσεις που ενισχύουν το ρόλο του και τη λειτουργία του. Το αεροδρόμιο του Ακτίου είναι ένα διεθνές αεροδρόμιο το οποίο μπορεί να δέχεται μεγάλα αεροπλάνα. Για το λόγο αυτό προτείνεται:

- Να ενισχυθεί η λειτουργία του
- Να διευρυνθεί το ωράριο λειτουργίας του με ενίσχυση του προσωπικού
- Να δημιουργηθεί συγκοινωνιακή σύνδεση του αεροδρομίου, μέσω αστικής συγκοινωνίας του αεροδρομίου με τις γύρω περιοχές.
- Να πραγματοποιηθούν εργασίες εκσυγχρονισμού του αεροδρομίου τόσο στις αίθουσες υποδοχής, τον εξοπλισμό ελέγχου, κα
- Να προωθηθούν ως ενιαίο δίκτυο αεροπορικών πυλών της Ηπείρου τα δύο αεροδρόμια Ιωαννίνων και Ακτίου και να ενισχυθεί η συνεργασία τους.
- Να καθιερωθούν απευθείας πτήσεις από Αθήνα στο Άκτιο, τουλάχιστον κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Να γίνει συνεργασία με εταιρείες χαμηλού κόστους

Αεροδρόμιο Ιωαννίνων

Όσον αφορά το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων προτείνεται:

- Να ενισχυθεί η λειτουργία του
- Να διευρυνθεί το ωράριο λειτουργίας του με ενίσχυση του προσωπικού
- Να πραγματοποιηθούν εργασίες εκσυγχρονισμού του αεροδρομίου τόσο στις αίθουσες υποδοχής, τον εξοπλισμό ελέγχου, κα

Τα λιμάνια της Ηπείρου

Το λιμάνι της Ηγουμενίτσας μπορεί να χαρακτηριστεί ως το διεθνές λιμάνι της Ηπείρου. Ήδη έχει καθημερινή σύνδεση με Ιταλία και ο ΟΛΗΓ ήδη έχει ξεκινήσει την εκπόνηση μελετών σκοπιμότητας και βιωσιμότητας για ανάπτυξη συνεργασιών με λιμένες της

Αδριατικής και της Γαλλίας. Ο διάδρομος της Αδριατικής έχει καθιερωθεί ως ο σημαντικότερος άξονας επικοινωνίας με τη Δυτική Ευρώπη και την ανάδειξη των λιμένων ως την Δυτική Πύλη της Ελλάδας στη Δυτική Ευρώπη. Οι λιμένες της Ηγουμενίτσας και της Πάτρας αποτελούν σημαντικό κόμβο του συστήματος εμπορευματικών και επιβατικών μεταφορών της Ελλάδας και είναι οι κύριες δυτικές πύλες της χώρας. Αφενός συνδέουν τη χώρα με την υπόλοιπη Ευρώπη και αφετέρου αποτελούν κομβικό σημείο με την Αδριατική.

Όσον αφορά το λιμάνι της Πρέβεζας πρέπει να γίνουν άμεσα οι απαιτούμενες ενέργειες ωρίμανσης και διεκδίκησης των έργων που κρίνονται άμεσα απαραίτητα για την αποκατάσταση του λιμανιού, καθιστώντας το έτσι σημαντικό τουριστικό κόμβο για τη περιοχή του Ιονίου και την Αδριατική, δίνοντας επιπλέον την δυνατότητα πρόσβασης από θάλασσα των επισκεπτών στους μοναδικούς τουριστικούς προορισμούς των ορεινών όγκων της Ηπείρου.

Οι σύγχρονες οδικές συνδέσεις

Σημαντικό πλεονέκτημα για την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου αποτελούν η Εγνατία και η Ιόνια Οδός, όταν ολοκληρωθεί, οι οποίες μειώνουν αισθητά την οδική απόσταση και το χρόνο προσέγγισης, ενώ παράλληλα παρέχουν ασφάλεια στον ταξιδιώτη.

2) Επικοινωνιακά:

«Η Ήπειρος είναι κοντά»

Πόσοι γνωρίζουν ότι η Ήπειρος απέχει 40 λεπτά από την Αθήνα και 3 κατά μέσο όρο ώρες από τις πρωτεύουσες της Ευρώπης;

Αντικρούοντας τη διαδεδομένη πεποίθηση ότι είναι δύσκολο να φτάσεις στην Ήπειρο, τόσο σε Έλληνες όσο και σε ξένους τουρίστες, γνωστοποιούμε ότι η Ήπειρος είναι κοντά. Ιδιαίτερως έχει δια του αεροδρομίου του Ακτίου αλλά και του Αεροδρομίου των Ιωαννίνων δυνατότητα αεροπορικής σύνδεσης τόσο με αστικά κέντρα της Ελλάδας όσο και με απευθείας πτήσεις από το εξωτερικό.

3.3.3 Ανάπτυξη Διαδραστικών Μέσων Τουριστικής Ανάπτυξης

3.3.3.1 Ισχυρή διαδικτυακή παρουσία της Ηπείρου

Ο διαδικτυακός τόπος (site) της Περιφέρειας Ηπείρου αποτελεί την **πρώτη επαφή του διαδικτυακού επισκέπτη με την Ήπειρο**. Είναι μια μοναδική ευκαιρία επικοινωνίας με τον διαδικτυακό επισκέπτη η οποία μπορεί να τον πείσει, ξεναγώντας τον στις ομορφιές του τόπου, να τον επισκεφθεί πραγματικά. Το site της Ηπείρου πρέπει να

αποτελεί **βασικό εργαλείο τουριστικής προβολής της Ηπείρου και αιχμή του δόρατος της διαδικτυακής παρουσίας της**. Πρέπει να κλείνει μέσα του και να μεταδίδει την ομορφιά της Ηπείρου, οργανώνοντας την και διαθέτοντας την με υποδειγματικό τρόπο.

Το site της Περιφέρειας Ηπείρου πρέπει να αναπνέει και να αναδίδει τον αέρα της Ηπείρου. Για κάθε Ηπειρώτη, για τον απόδημο, για κάθε Έλληνα μα και για κάθε πολίτη του πλανήτη, το site της Ηπείρου θα είναι ο εγγύτερος τόπος, το κοντινότερο σημείο προσέγγισης στην Ήπειρο, πριν έρθει στην Ήπειρο! Ως εκ τούτου, πρέπει να αποτελεί την **πρώτη θερμή φιλοξενία του επισκέπτη στον τόπο μας**. Και πρέπει ο επισκέπτης να νιώσει πρώτα εδώ τη θέρμη της Ηπειρώτικης φιλοξενίας. Αν εδώ νιώσει όμορφα, τότε μπορεί να κάνει το βήμα και να έρθει στην Ήπειρο.

Το site της Περιφέρειας Ηπείρου θα πρέπει να είναι από τα site που έχουν «βάθος». Δεν πρέπει να συντελούνται όλα σε μια επιφάνεια εντυπωσιασμού, που είναι η πρώτη σελίδα. Ζητούμενο είναι να περιέχει ένα μεγάλο αρχείο πληροφοριών για την Ήπειρο, πάσης φύσεως, καθώς και πολύτιμο αρχαιακό υλικό, το οποίο μπορεί να το ανακαλύψει ο επισκέπτης όσο περισσότερο ασχολείται μαζί του. Ο διαδικτυακός τόπος της Ηπείρου πρέπει να είναι ελκυστικός στον τουρίστα μα ταυτόχρονα χρήσιμος και πολύτιμος σ' αυτόν που θέλει να εντρυφήσει στην ιστορία και στον πολιτισμό της Ηπείρου, στον ερευνητή και τον επιστήμονα. Πρέπει, δηλαδή, να είναι μια αποθήκη πολιτισμικής κληρονομιάς, ένας τρόπος και τόπος απόθεσης και φύλαξης πλούτου πολιτισμικού και γνωσιακού. Είναι μια **εικονική τράπεζα διαφύλαξης του Ηπειρώτικου πολιτισμού**.

3.3.3.2 Δημιουργία δικτύου Info points

Προτείνουμε τη δημιουργία ενός δικτύου info points, δηλαδή σημείων πρόσβασης σε πληροφοριακό υλικό για την Ήπειρο, σε διάφορα γεωγραφικά σημεία της Ηπείρου, ιδιαιτέρως δε, σε σημεία απομακρυσμένα. Προτείνουμε ως καταλληλότερη την δημιουργία ηλεκτρονικών info points και μάλιστα με πρόσβαση στο διαδίκτυο. Ο επισκέπτης, και ιδιαιτέρως ο ξένος τουρίστας θα μπορεί να έχει άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες που αφορούν την Ήπειρο, πληροφορίες σχετικά με υπηρεσίες εστίασης, καταλύματα, κέντρα υγείας, αρχαιολογικούς χώρους, πληροφορίες προσανατολισμού, κα. Συγκεκριμένα προτείνουμε τη δημιουργία ενός δικτύου **info kiosks**, σχεδιασμένων με προϋποθέσεις για υπαίθρια λειτουργία και με ενεργειακή αυτονομία με τη χρήση φωτοβολταϊκών, βασισμένα σε τεχνολογία GIS, για την παροχή πληροφόρησης στους ταξιδιώτες. Τα info kiosks μπορούν να τοποθετηθούν σε αρχαιολογικούς χώρους, σε περιπατητικά μονοπάτια, σε

σημεία με ιστορικό ενδιαφέρον, κ.α., όπου είναι δύσκολο να υπάρχει ανθρώπινη παρουσία για να καθοδηγήσει τους επισκέπτες. Με αυτόν τον τρόπο, ο επισκέπτης της Ηπείρου θα μπορεί, ακόμα και σε σημεία που δεν το περιμένει, να βρίσκει τον προορισμό του, να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο και να αισθάνεται τη μέριμνα της Περιφέρειας σε κάθε περιπλάνησή του.

3.3.3.3 Δημιουργία ασύρματων δικτύων Internet και παροχή δωρεάν πρόσβασης

Προτείνεται η δημιουργία ή επέκταση των ασύρματων δικτύων πρόσβασης στο internet με δικαίωμα δωρεάν χρήσης στον καθένα. Η δωρεάν παροχή internet στον επισκέπτη λειτουργεί σαν μια απτή ένδειξη φιλοξενίας, την οποία εκτιμά, ιδιαιτέρως. Προτείνεται η δημιουργία, όπου δεν υπάρχουν ήδη, τέτοιων δικτύων σε αστικά κέντρα (κεντρικές πλατείες), στα αεροδρόμια Ιωαννίνων και Ακτίου, στο Λιμάνι της Ηγουμενίτσας και της Πρέβεζας, στις μαρίνες, στους σταθμούς ΚΤΕΛ, κα. Στόχος είναι όχι μόνο η διευκόλυνση των επισκεπτών, αλλά και η μετάδοση ενός μηνύματος, ότι η Ήπειρος είναι φιλόξενη σε όλα τα επίπεδα, απολύτως συγχρονισμένη με τις εξελίξεις αλλά και συντονισμένη με τις σύγχρονες ανάγκες των τουριστών. Σημειωτέον, ότι η δημιουργία ασύρματων δικτύων Internet δεν προϋποθέτει παρεμβάσεις ιδιαιτέρως υψηλού κόστους, ενώ συμβάλλει αποφασιστικά στον εκσυγχρονισμό των πόλεων και των υποδομών, προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες όχι μόνο στους επισκέπτες αλλά και στους Ηπειρώτες.

3.3.3.4 Ψηφιακά Μουσεία

Πολλά μουσεία παρουσιάζουν τα εκθέματά τους με έναν παθητικό τρόπο ο οποίος συχνά δεν συναρπάζει τους επισκέπτες. Συχνά οι επισκέπτες νιώθουν αμήχανα απέναντι σε εκθέματα, μη έχοντας κάποια πληροφοριακή υποβοήθηση, παρά μόνον τα καρτελάκια περιγραφής των έργων, ή κάποιο κατάλογο στον οποίο αναζητούν περισσότερη καθοδήγηση. Προτείνουμε, λαμβάνοντας υπόψιν το χαρακτήρα της υφιστάμενης μουσειακής υποδομής της Ηπείρου, την **υιοθέτηση σύγχρονων διαδραστικών μέσων** στα μουσεία και περαιτέρω δε τη **δημιουργία ενός τουλάχιστον ψηφιακού μουσείου**.

Η χρήση διαδραστικών μέσων σε ένα μουσείο, εφόσον γίνει με δημιουργικό τρόπο, έχει πολλαπλώς θετική επίδραση στην εμπειρία του επισκέπτη:

- **Εισάγει το Βιωματικό στοιχείο:** Αναβαθμίζει την εμπειρία της επίσκεψης, καθιστώντας την πιο ενδιαφέρουσα και ενσωματώνοντας το βιωματικό στοιχείο.

Απευθύνεται και ενεργοποιεί περισσότερες αισθήσεις στην επαφή με τα εκθέματα, (αφή, ακοή, όραση, ακόμα και όσφρηση) και δημιουργεί προϋποθέσεις για πολυεπίπεδη εμπλοκή του επισκέπτη.

- **Πληροφοριακότητα:** βελτιώνει και να αναβαθμίζει αισθητά τον τρόπο παροχής και την ποιότητα της πληροφορίας στον επισκέπτη, αξιοποιώντας μια σειρά από μέσα, όπως η ηχητική αφήγηση, η οπτικοακουστική αφήγηση, οθόνες αφής, κα
- **Εκπαιδευτική λειτουργία:** Αναβαθμίζει την εκπαιδευτική λειτουργία του μουσείου, χάριν του διαδραστικού και βιωματικού χαρακτήρα και δημιουργεί ιδανικά περιβάλλοντα μάθησης ιδιαίτερα για παιδιά.

Τα διαδραστικά μέσα μπορούν να λειτουργήσουν τόσο ως ενισχυτικά μέσα για την υφιστάμενη μουσειακή δομή και τα εκθέματα του μουσείου, όσο και ως ανεξάρτητη μουσειακή δομή, πχ το Μουσείο MAV (Museo Archeologico Virtuale) στο Ercolano, σε απόσταση από την πόλη της Πομπηίας, ή το Museon στην Χάγη της Ολλανδίας, με εκπαιδευτικό προσανατολισμό, ή το Nemo στο Άμστερνταμ.

Η δημιουργία ενός Ψηφιακού Μουσείου στην Ήπειρο θα αποτελούσε μια σπουδαία προσθήκη στην μουσειακό στόλο της Ηπείρου, που θα έλκυε το ενδιαφέρον πολλών τουριστών και θα άλλαζε το προφίλ της μουσειακής παροχής της περιοχής.

Ο ιστορικός και αρχαιολογικός πλούτος της Ηπείρου ενδείκνυται για την ανάπτυξη Ψηφιακών Μουσείων σε διάφορα σημεία, όπως η Δωδώνη, η Νικόπολη, κα. Ιδιαίτερα δε, ο αρχαιολογικός τόπος ο οποίος θεωρείται ως ιδεώδης για την δημιουργία ενός ψηφιακού μουσείου είναι το **Νεκρομαντείο**. Το ιστορικό πλαίσιο, το τελετουργικό περιεχόμενο και η αρχαία μυστικιστική εμπειρία, προσφέρονται για να αποτελέσουν το θέμα της δημιουργίας ενός εικονικού περιβάλλοντος διαδραστικής αναπαράστασης και αναβίωσης των δρώμενων του Νεκρομαντείου. Το Νεκρομαντείο του Αχέρωντα, αποτελεί το σπουδαιότερο και αρχαιότερο νεκρομαντείο της Αρχαιότητας και ταυτόχρονα έναν από τους πλέον ελκυστικούς αρχαιολογικούς χώρους της Ηπείρου με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα. Η προσθήκη ενός ψηφιακού μουσείου στην περιοχή θα αναδείκνυε την αίγλη του αρχαιολογικού χώρου και θα καθιστούσε το Νεκρομαντείο πλήρη και κορυφαίο αρχαιολογικό προορισμό σε πανελλαδική και παγκόσμια εμβέλεια, ενώ ταυτόχρονα θα αύξανε αισθητά την ελκυστικότητά του και σε κοινά που δεν έχουν αμιγές ενδιαφέρον για τις αρχαιότητες. Ταυτόχρονα η δημιουργία ενός ψηφιακού μουσείου στην Ήπειρο,

ανεξαρτήτως του τόπου κατασκευής του θα προήγαγε την Ήπειρο σε μια ανώτερη κατηγορία μουσειακών υποδομών σε Πανελλαδική κλίμακα.

3.3.3.5 Οπτικοακουστικά Δρώμενα, αναπαραστάσεις ιστορικών γεγονότων, προβολές

Σε πόλεις του εξωτερικού όλο και πιο συχνά χρησιμοποιείται προηγμένη οπτικοακουστική τεχνολογία για την αφήγηση ιστορικών γεγονότων ή για την επένδυση καλλιτεχνικών δρώμενων μεγάλης κλίμακας (πχ γιορτές πόλης, επέτειοι, κλπ). Τέτοια τεχνολογία χρησιμοποιήθηκε στα εγκαίνια του Μουσείου της Ακρόπολης. Η σύγχρονη οπτικοακουστική τεχνολογία επιτρέπει την διοργάνωση καλλιτεχνικών-πολιτιστικών εκδηλώσεων, βασιζόμενων στην τεχνική των προβολών πάνω σε μεγάλες επιφάνειες και κτίρια, οι οποίες αποτελούν ισχυρή attraction για τους επισκέπτες μιας περιοχής. Είναι μια καινούργια προσέγγιση, η οποία μπορεί για λίγες ώρες ή μέρες να μεταμορφώσει ένα μέρος της πόλης, με μια «σκηνοθεσία φωτός» και να αναβιώσει μνήμες από γεγονότα και στιγμές της ιστορίας της. Μέσα στο μεγάλο φάσμα δυνατοτήτων είναι η σκηνοθεσία εικονικών αναπαραστάσεων ιστορικών μαχών, η προβολή έργων ντόπιων καλλιτεχνών σε διάφορα σημεία των πόλεων πόλη, η συνόδευση πολιτιστικών εκδηλώσεων με οπτικά στοιχεία (visuals), κα

Θα είναι ιδιαίτερος ωφέλιμο για την Ήπειρο να υιοθετήσει τέτοιες πρωτότυπες πρακτικές, κυρίως την **ανανέωση του τρόπου προβολής της ιστορίας και της πολιτισμικής της κληρονομιάς**. Η Ήπειρος έχει μια τεράστια προίκα από ιστορικά γεγονότα, μάχες, πράξεις ηρωισμού και αυταπάρνησης, πχ (Η θυσία του Ζαλόγγου, η Ναυμαχία του Ακτίου, η μάχη του Πέτα, ιστορία των Ιωαννίνων, κλπ), τα οποία θα μπορούσε να αναδείξει με αυτόν τον τρόπο, δίνοντας μια πρωτοποριακή διάσταση στον τρόπο ανάδειξης της ιστορίας της και της παράδοσής της.

3.4. Βελτίωση των Παρεχόμενων Τουριστικών Υπηρεσιών

Οι τουριστικές υπηρεσίες και γενικότερα το τουριστικό προϊόν παρουσιάζουν σημαντικές ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα υλικά καταναλωτικά αγαθά, που διαφοροποιούν το μάνατζμεντ αλλά και το μάρκετινγκ των τουριστικών υπηρεσιών. Επειδή το τουριστικό προϊόν δεν είναι αυτούσιο και ενιαίο αλλά αποτελείται από ένα **συνδυασμό** αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται από πολλές και διαφορετικές επιχειρήσεις είναι προφανές ότι η παροχή ποιοτικών υπηρεσιών είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί. Αρκεί ένα μη ικανοποιητικό στοιχείο π.χ. το φαγητό ώστε να δημιουργηθεί συνολική αρνητική εικόνα για τον προορισμό.

Βασική παράμετρος για τη βελτίωση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών με στόχο την τουριστική ανάπτυξη της Ηπείρου είναι η εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση αποτελεί έναν βασικό παράγοντα ο οποίος μπορεί να λειτουργήσει αναπτυξιακά αναβαθμίζοντας το επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού και συνακόλουθα των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Είναι αποδεδειγμένο ότι η συνδρομή του ανθρώπινου παράγοντα, **το «ανθρώπινο πρόσωπο» της φιλοξενίας** εμπλουτίζει με απaráμιλλο τρόπο την εμπειρία του επισκέπτη.

Βασικός στόχος είναι η **συστηματική ενεργοποίηση της Ηπειρώτικης Φιλοξενίας** κάθε στιγμή και σε κάθε επαφή του επισκέπτη με την Ήπειρο.

Η εκπαίδευση πρέπει να γίνει σε δυο επίπεδα:

1) Εκπαίδευση των επαγγελματιών του τουριστικού κλάδου

Η εκπαίδευση των ανθρώπων που δουλεύουν στον τουρισμό είναι απαραίτητη **προϋπόθεση για την αναβάθμιση των υπηρεσιών** και του τουριστικού προϊόντος εν γένει. Η «καλή ανταπόκριση» λειτουργεί επιπροσθέτως ως παράγοντας θετικής ενίσχυσης της εικόνας της Ηπείρου ως τουριστικού προορισμού, ιδιαίτερως στην έννοια της φιλοξενίας που αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητάς της. Η άρτια επαγγελματική κατάρτιση όχι μόνο των διευθυντικών στελεχών του τουρισμού αλλά των στελεχών όλων των βαθμίδων (από τον βοηθό σερβιτόρου μέχρι τον σεφ), συνεισφέρει στην καλύτερη προσφορά τουριστικών υπηρεσιών και στην ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος. Στην περίπτωση των επαγγελματιών στόχος είναι η επιμόρφωση να συμβάλλει ώστε οι υπηρεσίες που θα παρέχονται στην Ήπειρο να είναι του ανώτερου δυνατού επιπέδου.

Η διαρκής έκθεση των επαγγελματιών σε εκπαιδευτικά ή επιμορφωτικά προγράμματα με θέματα που αφορούν τις πρακτικές, τους τρόπους αλλά και ευρύτερα ζητήματα τουρισμού και τουριστικής ανάπτυξης θα βοηθήσει τους ανθρώπους που ασχολούνται με αυτόν να προβληματιστούν, να αναζητήσουν τους παράγοντες που συνεισφέρουν στην βελτίωση της δουλειάς τους αλλά και των υπηρεσιών που παρέχουν. Θεματικά ακολουθούν ορισμένοι ενδεικτικοί τομείς επιμόρφωσης για τους επαγγελματίες του κλάδου.

- Εγκύκλια ενημέρωση των επαγγελματιών του τουρισμού για τις τουριστικές δυνατότητες της Ηπείρου. Στόχος κάθε εργαζόμενος στον τουρισμό να είναι σε θέση να καθοδηγήσει και να μεταφέρει στον επισκέπτη **ένα minimum αξιόπιστων πληροφοριών** για την περιοχή του αλλά και για την Ήπειρο συνολικά. Πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον, τον πολιτισμό, τις τοπικές συνήθειες

βοηθούν τους επισκέπτες να ενταχθούν ομαλότερα στο κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον που πρόκειται να επισκεφθούν και συντελούν άμεσα στην ικανοποίησή τους.

- Επιμόρφωση σε ξένες γλώσσες, με ειδικά επιδοτούμενα σεμινάρια
- **Οδηγός συμπεριφοράς και ανταπόκρισης** στον επισκέπτη
- **Προβληματισμός** πάνω σε ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας και προστασίας πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Επιμόρφωση σε θέματα χρήσης νέων τεχνολογιών
- Εκπαίδευση πάνω σε θέματα ποιοτικής παροχής υπηρεσιών

2) Εκπαίδευση των πολιτών

Η εκπαίδευση και η ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα τουριστικής συνείδησης είναι ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας της τουριστικής ανάπτυξης. Στόχος των δράσεων για την ευαισθητοποίηση των πολιτών είναι κυρίως η **υιοθέτηση νέων συμπεριφορών και πρακτικών που προάγουν την Ηπειρωτική Φιλοξενία και ενισχύουν το θετικό βίωμα των επισκεπτών**. Για την επίτευξη του στόχου θα πρέπει να γίνει:

- i. Αξιοποίηση του Εκπαιδευτικού Δυναμικού της Ηπείρου αλλά και των εναλλακτικών επιμορφωτικών φορέων και συγκεκριμένα των:
 - Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ΤΕΙ Ηπείρου
 - Μη κυβερνητικών οργανισμών, εκπολιτιστικών και επιμορφωτικών συλλόγων, οργανώσεων πολιτών, ενώσεων καταναλωτών, Επιμελητηρίων, κα
 - Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης: Αξιοποίηση των ΜΜΕ για την ευαισθητοποίηση των πολιτών και την ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης.
- ii. Συστηματική Διοργάνωση Επιμορφωτικών Δράσεων και συγκεκριμένα:
 - Επιμορφωτικών Σεμιναρίων για επαγγελματίες του κλάδου
 - Ενημερωτικών Ημερίδων
 - Καθιέρωση Βραβείων Αριστείας για τουριστικές επιχειρήσεις με βάση τακτικές έρευνες ικανοποίησης πελατών
 - Καλλιέργεια της ιδέας του εθελοντισμού

3.5. Προστασία, διαχείριση, διατήρηση φυσικού Περιβάλλοντος και Τουριστική Ανάπτυξη

Η βασική μας αρχή δεν είναι απλώς ότι η τουριστική ανάπτυξη πρέπει να μην επιβαρύνει το περιβάλλον αλλά να είναι εναρμονισμένη με αυτό. Εμείς πηγαίνουμε την αντίληψή μας για το περιβάλλον ένα αποφασιστικό βήμα παραπέρα. Η τουριστική ανάπτυξη που σχεδιάζουμε λειτουργεί διαφυλάσσοντας το περιβάλλον και περαιτέρω κατατείνει στην προστασία του περιβάλλοντος με την ανάδειξή του και την τουριστική του αξιοποίηση.

Δεν μιλούμε απλώς για εναρμονισμένη με το περιβάλλον τουριστική ανάπτυξη, αλλά για αξιοποίηση του περιβαλλοντικού πλούτου για την τουριστική ανάπτυξη, αναδεικνύοντας και καθιστώντας το ίδιο το προστατευόμενο περιβάλλον πόλο τουριστικής έλξης.

Η αρχή της προληπτικότητας αποτελεί βασική αρχή που συνδέεται με την αειφόρο ανάπτυξη και την περιβαλλοντική διαχείριση. Με την αποδοχή της αρχής αυτής δεν θα πρέπει να αναληφτεί οποιαδήποτε πρωτοβουλία και δράση των οποίων τα αποτελέσματα, μακροχρόνια, είναι άγνωστα καθώς και οι πιθανές παρενέργειες μη αναστρέψιμες.

3.5.1 Αξιοποίηση της περιβαλλοντικής κληρονομιάς

Ένας τρόπος προώθησης του τουρισμού είναι η αξιοποίηση της υπάρχουσας αναξιοποίητης φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, των μνημείων φύσης και πολιτισμού, μετατρέποντας τα σε **επισκέψιμα**.

Παραδοσιακές αγροτικές δραστηριότητες που μπορεί να είναι δεδομένες για τους Ηπειρώτες, για τους επισκέπτες από αστικά κέντρα και ιδιαιτέρως από το εξωτερικό ενδεχομένως να έχουν μεγάλο ενδιαφέρον. Για το λόγο αυτό προτείνεται η μετατροπή κάποιων μονάδων (παραδοσιακές φάρμες, στάνες, τυροκομικές μονάδες, οικοτουριστικές μονάδες) σε επισκέψιμες, με όλες εκείνες τις παρεμβάσεις που θα καταστήσουν ευχάριστη την επίσκεψη και θα εντείνουν τον παιδαγωγικό χαρακτήρα της διαδικασίας, Η ιδέα αυτή έχει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Αναδεικνύει σε τουριστικό αντικείμενο κάτι που υπάρχει και είναι αναξιοποίητο
- Οι παραδοσιακές αγροτικές εργασίες θεραπεύουν, υπηρετούν τη φύση και το περιβάλλον και η ανάδειξή τους αποτελεί μάθημα περιβαλλοντικής αγωγής και ζωντανή μετάδοση μηνυμάτων περιβαλλοντικού χαρακτήρα προς κάθε κατεύθυνση.

- Αναδεικνύουν την παράδοση της Ηπείρου στην πιο αρχέγονη και ταυτόχρονα λειτουργική της διάσταση που είναι η θεραπεία της φύσης και της γης.

Επιπλέον η Ήπειρος είναι γεμάτη από σημεία απaráμιλλου φυσικού κάλλους κρυμμένες φυσικές ομορφίες, τα οποία δεν είναι προσβάσιμα, ή η πρόσβαση είναι εξαιρετικά δυσχερής για το μέσο επισκέπτη. Το ίδιο ισχύει και για αρκετά μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους, όπως κάστρα, ερείπια, κ.α

Υπάρχει η άποψη ότι οι μη επισκέψιμοι τόποι φυσικού κάλλους, τρόπον τινά διατηρούνται και διασώζονται λόγω της εγκατάλειψης και της μη πρόσβασης του ανθρώπινου στοιχείου. Εμείς δεν συμμεριζόμαστε αυτήν την άποψη. Απεναντίας πιστεύουμε ότι η ελεγχόμενη πρόσβαση δίνει ζωή στα σημεία αυτά. Διότι όταν είναι μη επισκέψιμα, είναι ουσιαστικά ανύπαρκτα τόσο για τους επισκέπτες, όσο και για τους Ηπειρώτες.

Τέλος, η Ήπειρος λόγω του απaráμιλλου φυσικού κάλλους που διαθέτει δίνει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να απολαύσει διακοπές αφιερωμένες στην εξερεύνηση της υπαίθρου και γραφικών χωριών, στην εξοικείωση με την τοπική κουζίνα και την λαϊκή τέχνη αποτελώντας ένα δροσερό και απολαυστικό διάλειμμα από το αστικό περιβάλλον που οι περισσότεροι βιώνουν καθημερινά.

Πολλοί τουρίστες επιδιώκουν συχνά να βρεθούν σε ένα τοπίο, κοντά στο φυσικό περιβάλλον, που δεν έχει απολύτως καμία σχέση με αυτό που έχουν συνηθίσει, για να βιώσουν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής.

Στην Ήπειρο ο επισκέπτης μπορεί να πραγματοποιήσει πληθώρα δραστηριοτήτων φιλικές προς το περιβάλλον – από μονοήμερες επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους ή σε ελαιοτριβεία, παραδοσιακά χωριά και λαογραφικά μουσεία, μέχρι πολυήμερες εκδρομές στη φύση και εκδρομές «περιπέτειας», παρατήρηση άγριας ζωής, εκπαιδευτικές εκδρομές στην ύπαιθρο, περιπατητικές διαδρομές, συμμετοχή στα πολιτιστικά δρώμενα.

3.6. Δυνατή και Στοχευμένη Προβολή στην Ελλάδα και στο εξωτερικό – Επικοινωνιακή Προώθηση του Τουριστικού Προϊόντος της Ηπείρου

Η τουριστική ανάπτυξη βασίζεται σε δυο άξονες: Ο ένας άξονας θα είναι ο καθαυτό αναπτυξιακός και στοχεύει στην δημιουργία και προώθηση των αναπτυξιακών υποδομών που δημιουργούν προϋποθέσεις για τουριστική ανάπτυξη, όπως πχ το οδικό δίκτυο, η

ενίσχυση των αεροπορικών ζεύξεων, που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ο άλλος άξονας, εξίσου σημαντικός, και ίσως αυτός που έχει υποστεί περισσότερο τις συνέπειες της αποσπασματικής ή τοπικής αντιμετώπισης, είναι ο άξονας της Επικοινωνίας. Ο μεν πρώτος είναι η προϋπόθεση και η υποδομή για την τουριστική ανάπτυξη ο δε άλλος, αποτελεί την αιχμή του δόρατος για την επικοινωνιακή αναβάθμιση και γνωστοποίηση του τουριστικού προϊόντος και την προσέλκυση, άμεση αλλά και διαρκή, τουριστών στην περιοχή μας.

Έτσι λοιπόν θα προβούμε σε ενέργειες που θα επικοινωνήσουν με το βέλτιστο δυνατό τρόπο το τουριστικό προϊόν της Ηπείρου, με ένα **ολοκληρωμένο σχέδιο προβολής στα ΜΜΕ και προώθησης**: (Διαφήμιση μέσω ηλεκτρονικών και έντυπων ΜΜΕ, προωθητικές ενέργειες, ηλεκτρονικά μέσα, προβολή μέσω διαδικτύου, έντυπα μέσα, δημόσιες σχέσεις, προσκλήσεις Ελλήνων και ξένων tour operators, δημοσιογράφων και διαμορφωτών γνώμης, συνεργασίες με δίκτυα διανομής και μεταφοράς, κα).

Προτεραιότητά μας η **υιοθέτηση για την Ήπειρο μιας επικοινωνιακής στρατηγικής υψηλού ποιοτικού επιπέδου (επικοινωνιακός σχεδιασμός)** και μιας επικοινωνιακής γλώσσας εφάμιλλης, και ει δυνατόν υπέρτερης, του ανταγωνισμού των διαφημιζόμενων όλων των κατηγοριών.

3.6.1 Αρχές του Επικοινωνιακού Σχεδιασμού

Ο σχεδιασμός μας επιδιώκει να ενσωματώσει **καινοτομικά στοιχεία**, καθώς διευρύνει την έννοια της επικοινωνιακής επίδρασης και προωθεί μια **ολιστική προσέγγιση, για να αξιοποιήσει κάθε στιγμή επαφής της Ηπείρου με τον επισκέπτη και όχι μόνο της μιντιακής επικοινωνίας**. Δηλαδή θεωρεί ως στιγμή επικοινωνίας (occasion) με τον (υποψήφιο) επισκέπτη, όχι μόνο όταν πχ θα παρακολουθήσει ένα διαφημιστικό μήνυμα στην τηλεόραση, αλλά και όταν θα συναντήσει την σωστή, βοηθητική πινακίδα καθώς ταξιδεύει, ή όταν κάποιος σερβιτόρος θα του σερβίρει έναν καφέ, με τον τρόπο του, την ευγένειά του, ή τη λεκτική του ανταπόκριση.

Το επικοινωνιακό σχέδιο έχει θέσει τις εξής αρχές:

- Θεωρούμε επιτακτική την ανάγκη της **υιοθέτησης επικοινωνιακής γλώσσας σύγχρονης και ανταγωνιστικής** για την Περιφέρεια Ηπείρου με τη βοήθεια διακεκριμένων διαφημιστικών εταιριών.
- Ενσωματώνουμε **εκπαιδευτικές/επιμορφωτικές δράσεις για τους εργαζόμενους στον τουριστικό κλάδο**, ως τμήμα του επικοινωνιακού σχεδιασμού.

- Καθιστούμε **αναπόσπαστο τμήμα του στρατηγικού σχεδίου την αξιολόγηση και την ανατροφοδότηση**, κατοχυρώνοντας δομική ευελιξία στο σχέδιο, ώστε να δέχεται αναπροσαρμογή στα αποτελέσματα της αξιολόγησης. Η διάσταση της αξιολόγησης που θα ενσωματώσουμε στην όλη διαδικασία είναι κάτι που έλειπε παντελώς στο παρελθόν. Για κάθε δαπάνη που θα διατίθεται για τον τουρισμό, από εδώ και εμπρός θα χρησιμοποιήσουμε αυστηρά μοντέλα, τα οποία θα καταδεικνύουν τη σχέση δαπάνης/οφέλους που παράγεται. Και έτσι θα αξιολογούνται και θα επιλέγονται δράσεις επικοινωνιακές ή άλλες. Διότι κάθε τι που γίνεται, κάθε ενέργεια προβολής που υιοθετούμε, το πιο πιθανό είναι να έχει κάποιο θετικό αποτέλεσμα. Όμως είναι ανάλογο της δαπάνης που διαθέσαμε, έδωσε την προστιθέμενη αξία που προσδοκούμε; Αυτό είναι το κρίσιμο ερώτημα, που ποτέ, ή πολύ σπάνια ετίθετο στο παρελθόν.

Μέθοδος

Επαγγελματική και τεχνοκρατική αντιμετώπιση της τουριστικής ανάπτυξης της Ηπείρου. Μόνο έτσι είναι δυνατόν να έχουμε αποτελέσματα τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα. Η κλασική εμπειρική προσέγγιση, μη διαθέτοντας εξ 'ορισμού εποπτική εικόνα της τουριστικής αγοράς και των δυνατοτήτων, είναι προδιαγεγραμμένη να παράγει αποσπασματικές δράσεις, ερασιτεχνικές προσεγγίσεις με αποτέλεσμα να διαφεύγει η ολότητα του θέματος, αποβαίνοντας τελικά οικονομικά ατελέσφορη. Στην εποχή μας, όπου στο πεδίο ανταγωνισμού στην επικοινωνία και τη διαφήμιση, γίνεται με σύγχρονους όρους, και κάθε διαφημιζόμενος χρησιμοποιεί την τεχνογνωσία που του παρέχει η αγορά, δεν νοείται η Περιφέρεια Ηπείρου να ακολουθήσει την απέλπιδα εμπειρική προσέγγιση και να είναι ο «φτωχός συγγενής» στο άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον της επικοινωνίας.

Για την τεχνοκρατική προσέγγιση του θέματος και για την ορθή χάραξη στρατηγικού σχεδιασμού απαιτείται:

1) Η αξιοποίηση αποτελεσμάτων Έρευνας, όπου:

- Θα αποτυπώνεται η εικόνα της Ηπείρου ως τουριστικού προορισμού συγκριτικά με άλλους προορισμούς στην αντίληψη τόσο ελληνικών όσο και ξένων κοινών.
- Θα αναδεικνύονται **τα στοιχεία εικόνας τα οποία θα αποτελέσουν στοιχειακά μέρη της Επικοινωνιακής Ταυτότητας της Ηπείρου, στη βάση της**

δυνατότητας αυτών των στοιχείων να διαπερνούν την προσληπτική ετοιμότητα των κοινών στόχων.

- 2) Η τήρηση υψηλών προδιαγραφών ποιότητας σε κάθε φάση του σχεδιασμού και της παραγωγής επικοινωνιακού υλικού, με τη συνδρομή αναγνωρισμένων εταιριών επικοινωνίας, ώστε να αξιοποιείται στο έπακρο κάθε εγχείρημα επικοινωνίας με τα κοινά.
- 3) Η καθιέρωση διαδικασίας αξιολόγησης με συστηματικό τρόπο, με έρευνα αξιολόγησης διάρκειας σε κύματα, ώστε να ανατροφοδοτείται το πρόγραμμα τουριστικής προβολής της Ηπείρου σε συνεχή βάση, για να ενισχύει την αποτελεσματικότητά του και να αποβάλλει αδυναμίες.

3.6.2 Στόχοι του Επικοινωνιακού Σχεδιασμού

1. **Εξωστρέφεια επικοινωνιακή, άνοιγμα της απεύθυνσης προς το ευρύ κοινό,** τόσο στην Ελλάδα όσο και το εξωτερικό, με καίριες επικοινωνιακές παρεμβάσεις στο εξωτερικό, και με εντατικοποίηση της χρήσης ΜΜΕ Πανελλαδικής εμβέλειας.
2. **Σύνδεση Πολιτισμού και τουρισμού:** ενιαία αντίληψη τουριστικής προβολής-πολιτισμού και **προώθηση της επικοινωνιακής δυναμικής που προκύπτει από τη συλλειτουργία των δύο στοιχείων.** Δημιουργία ή προώθηση επικοινωνίας και εκδηλώσεων που αναδεικνύουν πυρηνικά στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητας της Ηπείρου και δημιουργούν **γέφυρες πολιτισμικής επικοινωνίας με κοινά στόχους,** στην Ελλάδα και το εξωτερικό
3. Ενσωμάτωση στην προβαλλόμενη εικόνα της Ηπείρου στοιχείων **παραδοσιακής γαστρονομίας:** Σύνδεση Τοπικών προϊόντων και τουριστικής προβολής. Με την προώθηση της ιδέας του Ηπειρώτικου Πρωινού, με την στοχευμένη ανάδειξη του γαστρονομικού πλούτου της Ηπείρου, επιδιώκουμε όχι μόνο να ενισχύσουμε άμεσα τους παραγωγούς και την αγορά της Ηπείρου, αλλά σε επικοινωνιακό επίπεδο να προσδώσουμε επιπλέον «γεύση και χρώμα» στην ταυτότητα της φιλοξενίας στην Ήπειρο.
4. **Δημιουργία και αποκρυστάλλωση επικοινωνιακής ταυτότητας** για την Ήπειρο (brand name).
 - Συγκεκριμενοποίηση των στοιχείων ταυτότητας της Ηπείρου τα οποία θα συγκροτήσουν τον κύριο άξονα επικοινωνίας.
 - Δημιουργία λογοτύπου.
 - Ενιαία στρατηγική αντιμετώπιση του τουριστικού προϊόντος «Ήπειρος»: ενιαιοποίηση των επικοινωνιακών απευθύνσεων

- Δημιουργία εναλλακτικών εκδοχών εικόνας για προσαρμογή σε αντίστοιχα κοινά, κυρίως του εξωτερικού.
- Υπαγωγή όλων των επικοινωνιακών δράσεων στην προσδιορισμένη επικοινωνιακή κατεύθυνση, με σαφή στόχευση.
- Αποφυγή προωθητικών ενεργειών με ευκαιριακό και αποσπασματικό χαρακτήρα.

« Ήπειρος πλήρης προορισμός»:

Ενίσχυση της εικόνας της Ηπείρου ως **πλήρους προορισμού** διακοπών, **τόσο για τη χειμερινή όσο και για την θερινή περίοδο**. Ανάδειξη του πολύπλευρου χαρακτήρα και των δυνατοτήτων της Ηπείρου ως προορισμού τυπικών διακοπών αλλά και ως ιδεώδους προορισμού εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ανάδειξη της Ηπείρου ως προορισμού διακοπών σε δύο κατηγορίες κοινών:

α) Ελληνική Αγορά:

- Ενίσχυση της εικόνας της Ηπείρου ως **προορισμού διακοπών, υψηλής προτεραιότητας**.
- Επίτευξη της ενσωμάτωσης της Ηπείρου στη λίστα με τους **5 προορισμούς υψηλής προτεραιότητας** για τον Έλληνα.

β) Διεθνής Αγορά:

- **Δυναμική γνωστοποίηση του προορισμού Ήπειρος** σε ξένα κοινά στόχου: Αυτή τη στιγμή ο μέσος ξένος τουρίστας που ενδιαφέρεται για διακοπές στην Ελλάδα, έχει κενό πληροφόρησης για την Ήπειρο (με εξαίρεση ενδεχομένως την Πάργα και τα Σύβοτα) και ως εκ τούτου δεν υφίσταται η Ήπειρος ως επιλογή.
- **Ενίσχυση της αναγνωρισιμότητας της Ηπείρου ως προορισμού διακοπών** για τους αλλοδαπούς, με επικοινωνιακή σύνδεση με τους ήδη γνωστούς τόπους προορισμού της Ηπείρου (πχ Ιωάννινα, Ζαγόρια, Πάργα, Σύβοτα), ώστε η Ήπειρος να αποτελέσει ελκυστική επιλογή για τον ξένο τουρίστα που επιθυμεί να επισκεφθεί την Ελλάδα.

Πάνω σε αυτήν την στόχευση θα προωθηθούν δύο επιπέδων δράσεις:

- i. **Επικοινωνιακές δράσεις γενικής απεύθυνσης** με στόχο την πληροφόρηση πλατιών ξένων κοινών για την ύπαρξη της Ηπείρου ως τουριστικού προορισμού (Εισαγωγή στο mind set δυνητικών πελατών)

- ii. **Επικοινωνιακές δράσεις εστιασμένες**, ενισχυτικές ήδη διαμορφωμένων τάσεων: σε χώρες που υπάρχει ρεύμα τουριστών για την Ελλάδα, διοργάνωση διαφημιστικών δράσεων για ενίσχυση και ανακατεύθυνση του ρεύματος προς την Ήπειρο.
- 5. **Ενσωμάτωση Επιμορφωτικών δράσεων** στο σχέδιο επικοινωνιακής προβολής: επιμορφωτικές ημερίδες & σεμινάρια απευθυνόμενα στους επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου) στο σχέδιο τουριστικής προβολής, ως αναπόσπαστο μέρος του. Στόχος **οι εργαζόμενοι στον τουρισμό να προσδίδουν προστιθέμενη αξία** στην εικόνα της Ηπείρου και να λειτουργούν ως πρέσβεις (spokesmen) των αξιών της.
- 6. Ενίσχυση της θετικής επίδρασης της «**καλής μαρτυρίας**» (word of mouth effect), ως αποτέλεσμα της αναβάθμισης του επιπέδου εξυπηρέτησης προς τους επισκέπτες της Ηπείρου.
- 7. Αξιοποίηση επικοινωνιακών ευκαιριών και σημείων προβολής με **αξιοποίηση της θεσμικής υπεροχής της Ηπείρου ως διαφημιζόμενου** (πχ τοποθέτηση προωθητικού υλικού σε σημεία που βρίσκονται υπό τον έλεγχο της Περιφέρειας Ηπείρου), με μηδενικό ή ελάχιστο κόστος.
- 8. **Ενσωμάτωση προωθητικών ενεργειών με μηδενικό ή ελάχιστο κόστος** οι οποίες βασίζονται στην **ενεργοποίηση δικτύου δημοσίων σχέσεων**.
- 9. **Υιοθέτηση εναλλακτικών προωθητικών δράσεων**, υπό τη μορφή **πρωτότυπων εκδηλώσεων (events)** και δράσεων ζωντανής επικοινωνίας (εντυποδιανομές από προωθητικές ομάδες, γευστικές δοκιμές, κα)

3.6.3 Δράσεις – Ενέργειες του Επικοινωνιακού Σχεδίου

3.6.3.1 Διαφημιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ

Η ενιαία αντιμετώπιση του τουριστικού προϊόντος της Ηπείρου και η προβολή σε επίπεδο Περιφέρειας προσφέρει περισσότερες δυνατότητες για χρησιμοποίηση του τηλεοπτικού μέσου για την τουριστική προβολή.

Η διαφήμιση στην τηλεόραση, θεωρείται ισχυρό εργαλείο προβολής γιατί έχει μεγάλη διείσδυση (Penetration & Reach) και έντονη επίδραση (Impact) στα κοινά στόχου. Έχει μεν υψηλό κόστος αλλά παράλληλα μεγάλη αποτελεσματικότητα. Η διαφημιστική επικοινωνία μέσω τηλεόρασης δε μπορεί παρά να αποτελέσει βασικό επικοινωνιακό μέσο δια του οποίου θα επιδιωχθεί η τουριστική προβολή της Περιφέρειας.

Προτείνεται επίσης η χρησιμοποίηση και των άλλων μέσων μαζικής ενημέρωσης, όπως το ραδιόφωνο και τα έντυπα (εφημερίδες περιοδικά) για την μεγιστοποίηση του επικοινωνιακού αποτελέσματος για να επωφεληθεί η προβολή της Ηπείρου από τη δυναμική και την ιδιαιτερότητα του κάθε μέσου. Το ραδιόφωνο με την αμεσότητά του και οι καταχωρίσεις στα έντυπα με την πληροφοριακότητά τους, μπορούν να αποτελέσουν, εφόσον γίνει ο σωστή χρήση των μέσων, πολύτιμα εργαλεία για την τουριστική προβολή της Ηπείρου. Σε κάθε περίπτωση, η κατανομή της διαφημιστικής δαπάνης στα ΜΜΕ (media planning) θα γίνει με βάση σχέδιο προβολής το οποίο θα επιλέγει ΜΜΕ με κριτήρια που συνδέονται με την ιδιαιτερότητα του μηνύματος και την επικοινωνιακή στόχευση. Θα εφαρμόζεται με ζυγισμένη επαναληψιμότητα και θα επιμερίζεται σε δύο χρονικά διαστήματα προκειμένου να καλύπτονται τόσο η θερινή περίοδος και η χειμερινή τουριστική περίοδος.

Τονίζουμε ότι για την διαμόρφωση της στρατηγικής των Μέσων, αλλά και για τον σχεδιασμό της επικοινωνιακής στρατηγικής της Ηπείρου γενικότερα, απαιτείται επιστημονική προσέγγιση και η συνδρομή επαγγελματιών του κλάδου.

3.6.3.2 Έκδοση Εντύπων

Αντιμετωπίζουμε ολοκληρωμένα την έκδοση έντυπου προωθητικού υλικού σε απόλυτη συνάρτηση με ένα **σχέδιο διάθεσης** του έντυπου αυτού υλικού. Κάθε προτεινόμενη δαπάνη για την έκδοση του έντυπου μέσου πρέπει αναγκαστικά να εμπεριέχει το κόστος της διάθεσης και διανομής του, αλλά και ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα τρόπων διάθεσης και διανομής.

- i. Για λόγους **περιβαλλοντικής ευαισθησίας**, ελαχιστοποιούμε τη χρήση του έντυπου μέσου για την τουριστική προβολή, και το προτείνουμε μόνο στο βαθμό που αυτό παρέχει μοναδικές και αποκλειστικές δυνατότητες μετάδοσης μηνύματος σε κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες και κοινά (πχ εντυποδιανομή σε διερχόμενους, σε μεγαλύτερης ηλικίας κοινά που δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο, κλπ).
- ii. Αναγκαία είναι η **δημιουργία ενός βασικού ενιαίου έντυπου** για την τουριστική προβολή της Ηπείρου. Το έντυπο αυτό θα είναι το θα έχει ταυτόχρονα **διαφημιστικό και ενημερωτικό** χαρακτήρα. Θα χρησιμοποιηθεί ως ο «**Τουριστικός Οδηγός της Ηπείρου**» και θα εμπεριέχει επιλεγμένο πληροφοριακό υλικό από όλες τις Περιφερειακές Ενότητες. Το έντυπο αυτό είναι σκόπιμο να περιέχει χάρτη, με τη μορφή αναπτύγματος.

Σε κάθε έντυπη επικοινωνία που θα επιχειρήσει η Περιφέρεια Ηπείρου, είναι απαραίτητη προϋπόθεση η υψηλή ποιότητα, η αισθητική αρτιότητα με την υιοθέτηση σύγχρονης γλώσσας επικοινωνίας και η ευχρηστία.

3.6.3.3 Διαφήμιση στο INTERNET

Το Διαδίκτυο είναι η πρώτη επαφή του επισκέπτη με την Ήπειρο, πριν αυτός έρθει στην Ήπειρο. Κατά συνέπεια πρέπει να αντιμετωπισθεί ως μια εξαιρετική ευκαιρία για να δώσουμε ένα πρώτο δείγμα της Ηπειρώτικης φιλοξενίας, στην ηλεκτρονική της εκδοχή.

Όλες οι εμφανίσεις της Ηπείρου στο διαδίκτυο πρέπει να είναι υποδειγματικές, ως προς την ευχρηστία, την πληροφορικότητα, την αισθητική επάρκεια και να δελεάζει τον ηλεκτρονικό επισκέπτη να παραμείνει σε επαφή και περαιτέρω να προχωρήσει βαθύτερα στην ηλεκτρονικό του σχετισμό με την Ήπειρο.

Αναφορικά με τη χρήση του διαδικτύου για την Ήπειρο λαμβάνονται υπόψιν τα εξής:

1. Το διαδίκτυο αποτελεί για αρκετές κατηγορίες κοινού στόχου το **βασικό μέσο ενημέρωσης**, αλλά και **επιλογής προορισμού** διακοπών ή ταξιδιού.
2. Χάριν του διαδραστικού χαρακτήρα του, δεν αποτελεί απλώς ένα άριστο μέσο προβολής αλλά και ένα **μέσο άμεσης πώλησης** του τουριστικού προϊόντος.
3. Η χρήση του μπορεί να είναι **συμπληρωματική των κλασικών μέσων** και προϋποθέτει τη εξειδικευμένη τεχνογνωσία για την βέλτιστη αξιοποίηση της διαφημιστικής δαπάνης στο νέο αυτό μέσο.
4. Η παρουσία της Ηπείρου στο διαδίκτυο θα γίνει με ένα συνδυασμό τρόπων , με πρώτη την Διαδικτυακή Πύλη (portal). Το ανανεωμένο τουριστικό portal της Περιφέρειας που λειτουργεί στη διεύθυνση <http://www.epirusdiscover.gr>, πρέπει να εμπλουτιστεί και να αναδειχτεί ως κεντρικό εργαλείο της προώθησης του τουριστικού προϊόντος, δράση η οποία περιλαμβάνεται στην υπ' αριθμ. 3/2010 προκήρυξη διεθνούς ανοιχτού διαγωνισμού που αφορά «Ενέργειες για την προώθηση και προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου», η οποία είναι σε εξέλιξη. Παραλλήλως, η Ήπειρος θα υιοθετήσει ένα πλήθος από εναλλακτικούς τρόπους προβολής όπως banners, pop up windows, διαδραστικών παιχνιδιών, quiz, links, διαφήμιση σε ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης, κα

Η όλη παρουσία της Περιφέρειας Ηπείρου στο Διαδίκτυο θα οργανωθεί και σχεδιαστεί με τη βοήθεια εξειδικευμένων διαφημιστικών εταιριών, καθώς η αποτελεσματικότητα της διαφημιστικής δαπάνης συνδέεται άρρηκτα με την χρήση της ανάλογης τεχνογνωσίας.

3.6.3.4 *Εναλλακτικοί τρόποι Προώθησης*

Για την μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας της Επικοινωνιακής στρατηγικής της Περιφέρειας Ηπείρου, προτείνουμε την χρησιμοποίηση όλων των δυνατών και κατάλληλων εναλλακτικών μεθόδων διαφήμισης και επικοινωνίας, οι οποίες μπορούν να λειτουργούν συμπληρωματικά και ενισχύουν την μιντιακή (above the line) επικοινωνία.

Παραδείγματα εναλλακτικών μορφών επικοινωνίας είναι:

1) **Στοχευμένες εντυποδιανομές με προωθητική ομάδα**

Είναι ένας τρόπος προώθησης **άμεσος και οικονομικός** για να διαδοθεί ένα μήνυμα περιεκτικό σε μορφή εντύπου.

Έχει το στοιχείο της **προσωπικής επαφής** και είναι πολύ ευέλικτη σαν μέθοδος διότι μπορεί να αξιοποιήσει **επικοινωνιακές ευκαιρίες** και να προσαρμόσει την αποτελεσματικότητα της στα δεδομένα που παρουσιάζονται.

Οι προωθητικές ομάδες μπορούν να πραγματοποιήσουν ποικίλες προωθητικές ενέργειες, όπως mini διαγωνισμούς, να προσφέρει εδέσματα από την Ήπειρο να συνομιλήσει με τους πολίτες και να ενημερώσει για τις ομορφιές της Ηπείρου και να «κάνει αίσθηση» με την παρουσία της. Οι προωθητικές αυτές ομάδες έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν οργανωμένα διανομή εντύπων σε πόλεις – αγορές στόχους, σε κεντρικά σημεία και πλατείες επιλεγμένων πόλεων, σε δρόμα, και σε άλλα σημεία συγκέντρωσης, κ.λ.π

2) **Δημιουργία πρωτότυπων προωθητικών events, προωθητικών εγκαταστάσεων (installations)**

Πρόκειται για τη δημιουργία πρωτότυπων εκδηλώσεων, οι οποίες γίνονται εστίες δημιουργικής προώθησης της Ηπείρου. Παράδειγμα τέτοιας προωθητικής ενέργειας αποτέλεσε η Έκθεση Westfield του Λονδίνου, στην οποία ο ΕΟΤ έστησε ένα Θεματικό πάρκο με θέμα την Ελλάδα, με προσομοίωση παραλίας και δυνατότητες ορειβασίας, γκολφ, εικονικής ιστιοπλοΐας και άλλων δραστηριοτήτων. Με ιδιαίτερη επιτυχία μετείχε η Περιφέρεια Ηπείρου στην διαδραστική αυτή έκθεση και αποκόμισε σημαντική εμπειρία και τεχνογνωσία. Παρόμοιες προωθητικές ενέργειες μπορεί η Περιφέρεια Ηπείρου να σχεδιάσει και να διοργανώσει σε διάφορες εκδοχές και σημεία, επωφελούμενη από την πρωτοτυπία και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα τους. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη δημιουργία ενός Χώρου Ηπείρου μέσα στο Μετρό του Συντάγματος, μέσα στο καλοκαίρι, με μια διαδραστική εγκατάσταση με προσομοίωση παραλίας.

3) Συμμετοχή σε εκθέσεις/ εκδηλώσεις

Η «παραδοσιακή προσέγγιση» της συμμετοχής της Ηπείρου σε τουριστικές και άλλες εκθέσεις αποτελεί μια επιλογή η οποία είναι δύσκολο να εκτιμηθεί αυστηρά η ωφέλεια που παράγει. Ως εκ τούτου, και διαθέτοντας την εμπειρία της συμμετοχής των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων σε εκθέσεις, προτείνουμε την συμμετοχή της Περιφέρειας Ηπείρου σε επιλεγμένες εκθέσεις, οι οποίες θα επιλέγονται με αυστηρά κριτήρια. Προτεραιότητά μας η δημιουργία και αξιοποίηση μιας **διαδικασίας αξιολόγησης του λόγου οφέλους/δαπάνης τόσο συγκριτικά με άλλες εκθέσεις, όσο και συγκριτικά με άλλες μορφές διαφήμισης.**

4) Ενέργειες Δημοσίων Σχέσεων με μηδενική δαπάνη

i) Προβολή της Περιφέρειας σε τηλεοπτικές εκπομπές ψυχαγωγικού τύπου με τη μορφή διαγωνισμού.

Με αφορμή προσφερόμενα από ξενοδόχους της Ηπείρου πακέτα φιλοξενίας, επιδιώκεται με επιτυχία η προβολή της Ηπείρου σε τηλεοπτικούς σταθμούς μεγάλης τηλεθέασης, είτε υπό την μορφή ζωντανής κλήρωσης ή τηλεφωνικού διαγωνισμού. Πρόκειται για την εξασφάλιση προβολής με μηδενική καταβολή διαφημιστικής δαπάνης, που βασίζεται στην ενεργοποίηση δικτύου δημοσίων σχέσεων. Ήδη, την περίοδο του καλοκαιριού 2011 έχουν επιτευχθεί θεαματικά αποτελέσματα, με εκτεταμένη δωρεάν προβολή της Ηπείρου στο NET (Μένουμε Ελλάδα), στο TV 100 (Θεσσαλονίκη), στο Super B (Πάτρα) και σε αρκετά άλλα περιφερειακά τηλεοπτικά κανάλια.

ii) Δημιουργική χρήση του Διαδικτύου για προώθηση της Περιφέρειας Ηπείρου χωρίς κόστος

Αφορά τη συστηματική χρήση του διαδικτύου με ενέργειες όπως:

- αποστολή e-mails με φωτογραφίες της Περιφέρειας με προβολές παρουσίασης power point
- αποστολή με e-mail teasers που να αφορούν την Περιφέρεια,
- δημιουργία μικρών βίντεο και προβολής τους μέσω youtube,
- δημιουργία σελίδων κοινωνικής δικτύωσης facebook.

Συνοψίζοντας, στον Πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 1) παρουσιάζονται σε γενικές γραμμές τόσο οι στρατηγικές επιδιώξεις όσο και οι ειδικοί στόχοι και άξονες δράσης του Στρατηγικού Σχεδίου για την Τουριστική Ανάπτυξη της Περιφέρειας Ηπείρου.

Πίνακας 1: Συνοπτικός πίνακας για τις Στρατηγικές Επιδιώξεις και τους άξονες δράσης του Στρατηγικού Σχεδίου για την Τουριστική Ανάπτυξη της Περιφέρειας Ηπείρου

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΜΕΤΡΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ
Ενιαία και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του Τουριστικού Προορισμού «ΗΠΕΙΡΟΣ»	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ίδρυση Οργανισμού/Φορέα Προώθησης Τουρισμού και Τοπικών Προϊόντων Ηπείρου και Διαχείρισης Προορισμού 2. Δημιουργία Ενιαίας Ταυτότητας του Τουριστικού Προορισμού ΗΠΕΙΡΟΣ
Καθιέρωση της Ηπείρου ως Τουριστικό Προορισμό 4 Εποχών	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ελεγχόμενη ενίσχυση του μαζικού τουρισμού με ποιοτικά στοιχεία 2. Ανάπτυξη θεματικών και Εναλλακτικών μορφών τουρισμού
Αναβάθμιση και ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου - Ενίσχυση της Προσβασιμότητας της Ηπείρου	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επιτάχυνση των αναπτυξιακών έργων και έργων υποδομής που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου 2. Αναπτυξιακές παρεμβάσεις, ενίσχυση των υφιστάμενων συγκοινωνιακών συνδέσεων και ενεργοποίηση νέων 3. Συστηματική γνωστοποίηση στο ευρύ κοινό των διαθέσιμων δυνατοτήτων πρόσβασης στην Ήπειρο με έμφαση στους νέους οδικούς άξονες και αλλά και στις αεροπορικές συνδέσεις μέσω Ακτίου και Ιωαννίνων 4. Ανάπτυξη Διαδραστικών Μέσων Τουριστικής Ανάπτυξης <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ισχυρή διαδικτυακή παρουσία της Ηπείρου ▪ Δημιουργία info points ▪ Δημιουργία δικτύων wi-fi ▪ Ψηφιακά Μουσεία ▪ Οπτικοακουστικά Δρώμενα, αναπαραστάσεις ιστορικών γεγονότων, προβολές
Βελτίωση των Παρεχόμενων Τουριστικών Υπηρεσιών προς όφελος της Τουριστικής Ανάπτυξης της Ηπείρου	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εκπαίδευση των επαγγελματιών του τουριστικού κλάδου με στόχο την αναβάθμιση των υπηρεσιών και του τουριστικού προϊόντος εν γένει. 2. Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ	ΜΕΤΡΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ
	<p>πολιτών σε θέματα τουριστικής συνείδησης, υιοθέτηση νέων συμπεριφορών και πρακτικών που θα προάγουν την Ηπειρωτική Φιλοξενία και θα ενισχύουν το θετικό βίωμα των επισκεπτών</p>
<p>Προστασία, διαχείριση και διατήρηση Φυσικού Περιβάλλοντος – Διατήρηση και ενδεχόμενη αύξηση του περιβαλλοντικού ισοζυγίου</p>	<p>1. Αξιοποίηση της περιβαλλοντικής κληρονομιάς</p>
<p>Δυνατή και Στοχευμένη Προβολή, Προώθηση και Διάδοση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό Προσέλκυση τουριστών από νέες ή/και υφιστάμενες αγορές – Διάχυσή τους σε όλη την Ήπειρο</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διαφημιστική εκστρατεία στα ΜΜΕ 2. Έντυπη Διαφήμιση 3. Διαφήμιση στο INTERNET 4. Στοχευμένες εντυποδιανομές με προωθητική ομάδα 5. Ενέργειες Δημοσίων Σχέσεων με μηδενική δαπάνη 6. Προβολή της Περιφέρειας σε τηλεοπτικές εκπομπές ψυχαγωγικού τύπου με τη μορφή διαγωνισμού 7. Δημιουργική χρήση του Διαδικτύου για προώθηση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Ηπείρου χωρίς κόστος 8. Συμμετοχή σε εκθέσεις/ εκδηλώσεις